EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Reedel, 2. nov. 1973
Nr. 85 (3873) 15. aastakäik

USA-Vene suhted halvemad Lähis-Ida kriisi tõttu

NEW YORK (EPL) – Lähis-Ida sõda, kus poolte "seljataga" seisavad aatomsuurriigid N. Liit ja USA, on tugevasti jahendanud enne kokkupõrget loodud ükstesist mõistvat koeksistentsipoliitikat. N. Liit püüdis oma araabia-liitlasi abistada ühekülgse vägedesaatmise katsega, mida USA resoluutselt takistas kiire aatomlarmi andmisega kaitsejõududele – nii kiirega, et USA NATO-liitlased kunagi ei saanud eelinformatsiooni. Moskva on aga teravdanud tooni USA vastu. Samal ajal president Nixon manitses kongressi edasi lükkama N. Liidule kaubanduslike soodustuse andmise otsustamise.

Seda vaatamata asjaolule, et just president ise on kogu aeg kiirustanud nende soodustustega vastu kongressil tekkinud tugevat opositsiooni. Nüüd aga ei ole presidendi arvates uues olukorras kergenduste andmised venelastele nii pakilised.

Moskva oli irriteeritud, et Nixon oma sõnavõtus tarvitusele võetud alarmiabinõusid põhjendas "vene väeliikumistega ja mobiliseerimissammudega", kusjuures ebaametlikult on lääneajakirjanikele antud mõista, et Kissinger ei ole pidanud oma lubadust, et kokkulepitud UNO vaherahu-resolutsiooni järele enam ei toimu mingit okupeeritud alade laiendamist Iisraeli poolt. Teatavasti parandas Iisrael pärast vaherahu tekkinud uutes võitlustes tunduvalt oma positsioone, mis ärritas Moskvat.

USA kaitseministeerium teatab, et USA saadab India ookeani lennukikandjate üksuse. Tegelikult tähendab see lennu-

Järg lk. 7

Noored ja vanad "triinulased"

Naisteajakiri "Triinu" tähistas pühapäeval Stockholmi Eesti Majas märkimisväärset tähtpäeva: ajakiri on ilmunud tervelt 25 aastat. Selle ümber on kogunenud noori ja vanu — sellest jutustas ka pidulik kokkutulek, kus esinejate hulgas oli ka algkoolinoori ja Rootsis hariduse saanud naisi. "Triinu" emaks on peatoimetaja Vera Poska-Grünthal, kes kõik need aastad on hoolitsenud ajakirja pere kasvamise eest. Pildil võtab ta sõna, paremal eesti algkooli tütarlapsi kirjanduselaua taga. (EPL-foto Lepper)

Eesti võit Baltic Cup korvpallis

Tallinnas kohtusid juba neljandat aastat järjest Eesti, Läti, Rootsi ja Soome esindusmeeskonnad korvpallis. Ettearvatult võitis turniiri jällegi Eesti, pealegi ilma ühegi kaotuseta. Teise koha hõivanud rootslased alistati tulemusega 68–61, lätlased 77–73 ja soomlased 92–72.

Nagu tulemustest nähtub, on Rootsi teinud suuri edusamme. Kümne aasta eest võisime veel ütelda, et Eesti on alati Soomet võitnud ja Soome omakorda Rootsit. Nüüd kaotasid soomlased kõik oma matshid: peamiseks põhjuseks on generatsioonivahetus Soome rahvusmeeskonnas, mis seekord sisaldas nii debütante kui ka mehi, kelledel on seljataga enam kui sada maavõistlust.

Tänu maavõistlustele, mis Eesti peab oma naaberrahvas-

Järg lk. 7

Grupp Eestist Rootsis

12.–17. oktoobribi viibis Rootsis 35-liikmeline grupp okup. Eestist, koosnedes peamiselt Tallinna tehnikaülikooli õppejõududest ja üliõpilastest –– nähtavasti seoses Stockholmi messihallis toimunud N. Liidu tehnilise näitusega.

Grupp peatus Stockholmis hotell "Malmenis". Grupi poliitilisi "valvureid" oli kaks.

Rootsi saab uue välis-MINISTRI

Nagu nüüd teatavaks saab, on peaminister Olof Palmel teostamisel ümberkorraldused ministrikohtadel. Olulisim neist on senise välisministri Krister Wickmani asendamine senise kaitseministri ja sotsiaaldemokraatide veterani Sven Andersoniga. Wickman lahkub hoopis valitsusest ja asub vabanevale ja hästi tasutud riigipanga juhataja kohale, mis tähendeb tegelikust poliitikast lahkumist. Muudatused tehakse teatavaks novembris.

Sven Andersoni nimetamine välisministriks on üllatuseks, kuna tema kandidatuurist spekulatsioonides senini ei ole üldse kõneldud. Peaminister on ilmselt kaitseministrit valitsuse silmapaistvaimale kohale asetamisega edutada tema pikas karjääris, võibolla aga ka soo-

Järg lk. 7

Eesti NSV Teaduslik Raamatukogu A Teaduste Akadeemia

EPL Reedel, 2. nov. 1973

VÄHEMUSED

Invandrarutredningen saab oma tööga valmis hiliskevadeks 1974, kuid juba nüüd on selguma hakanud uurimiskomisjoni seisukohad ja töö tulemused. Enim avaldati komisjoni seisukohtade kujunemisest oktoobri keskel Ljusterö toimunud sümpoosionil, kus Invandrarutredningi esimehel Bertil Olssonil oli võimalus vahetada mõtteid otseselt "uuritavate" esindajatega, nende hulgas eestlastega.

Nagu selgub, on eestlased, kellede asend Rootsi ühiskonnas viimasel ajal kippus olema määratlematu ja lahtine (puudus nimelt selgus, milline riigiasutus nende küsimusi peaks arutama ja abi korraldama), nüüd Invandrarutredningi raames saamas omale kindlamat administratiivset "kodupaika". Veel ei ole selge, milline see asutus saab olema — kas haridusministeerium või sisseränduvalitsus, ka siin küsiti asjaosaliste endi arvamist — kuid selge on see, et abi tuleb ja et see hõlmab ka eesti vähemusgruppi, mida teatavasti Invandrarverket vahepeal nimetas "etableerunuks". Nagu senini avaldatust Invandrarutredningi tööst selgub, on Rootsi nüüd radikaalselt ümberhindamas oma senist vähemuspoliitikat, mis vaatles minoriteetide omakultuurilisuse vajadusi kui ajutist üleminekuvormi täieliku sissesulamise eel. Vähemuskultuurid saavad oma eluõiguse ja toetuse ning ametivõimude mõistmise, kuigi laia massi mõistmine kahtlemata võtab veel üsnagi palju aega. Rootsi on muutunud vähepeal nii paljurahvuseliseks kui ka paljukultuuriliseks, sest küllaltki nimetamisväärne osa elanikest, 8 protsenti, on nüüd mitterootslased. Esmakordselt ei kõnelda natsionaliteedist mitte ainult kui riikkondsusest, vaid nüanseerides viimast ka tegelike rahvuste, natsionaliteetidega: natsioon koosneb natsionaliteetidest.

Uurimiskomisjon seadnud eesmärgiks ka vähemuste suureneva osaduse enamuskultuurist ja vastastikuseks mõjutuseks, milline osa kahtlemata on keerulisim, kuna see nõuab kogu mentaliteedi muutumist ulatuslikult.

Vähemused rootsi keelt omades saavad kergesti kontakti rootsi üldise kultuuriga, raskem on aga sellesse aktiivne sekkumine ja veel raskem omakultuuri "pakkumine". Eesti kunstnikud, kirjanikud, muusikud, interpreedid j.t. on seda oma nahal tunnud. Uksed on sageli suletud ja on tarvis rahvusvahelist tunnustust ja nime, et neid uksi avada ja "omaks" muutuda sellel alusel, et kuulsus kuulub ka natsioonile. Vähemuskultuuride sundtutvustamine "sisseränufestivalide" j.m. sellise kaudu kipub kujunema ainult eksootiliseks vahepalaks, kui kultuurivahetust ei suudeta asetada intiimsemale ja loomulikumale pinnale.

Kergem on muidugi ettepanekute see osa, mis puudutab otseseid toetusi vähemuste organisatsioonidele ja kultuurilisele tegevusele, sest siin on tegemist vaid riigivõimu teostajate endi poliitikaga. Pealegi poliitikaga, mida kõik vähemusgrupid loevad tervitatavaks ja hädavajalikuks. See võimaldab ju vähemustele reaalset omakultuurilist tegevust ja sellist, mis ajajooksul muutuks rippumatuks päritolumaal toimuvast arengust. Sümpoosionil toodi näiteid, kui kaua siiski mõned vähemused on suutnud oma identsust säilitada ajastul, mil riigivõim vaatas omakultuurile kui "ajutisele" assimileerimiseelsele nähtusele. Nii on juudid siin olnud kuus generatsiooni ja loevad end ikka veel vähemuseks ja valloonid moodustasid veel sajandivahetuseni reaalselt omaenda kultuurilise eriühiskonna üldise sees. Eestlaste 30 aastat on siin vaid üsna üürike aeg.

Kui nüüd vaadelda Invandrarutredningi üldisi sihtjooni vähemustoetuse kujundamisel, siis panid sümpoosionist osavõtjad tähele arvu 3000, mis on kavatsetavaks piiriks toetuste andmisel, s.t. et vastaval vähemusorganisatsioonil peab üleriigiiises ulatuses olema nii suur liikmeskond. Vastavat selgitust otsides uurimiskomisjoni administratsioonis, selgub aga, et asi on mõeldud nii, et üle 3000 liikmega suurtele organisatsioonidele võimaldatakse korralik toetus sellises ulatuses, et neil võimalik oleks oma palgalise büroo ülalpidamine. See ei takista aga vähemate toetuste andmist mitmesugustele teistele vähemetele organisatsioonidele ja tegevustele.

Kui see läheb nii, siis seisab küsimuses eestlaste juures, k e s saab tolle suure ja kes need väikesed toetused.

Juba sümpoosionil ristusid sõnavõttudes näit. Eesti Komitee ja Rootsi Eestlaste Esinduse huvid, kus esimene toetus oma ajaloole ja senisele tegevusele, teine aga rõhutas oma parlamentaarsele ulatusele. Teatavasti ei ulatu esimese liikmeskond tolle "maagilise" 3000-ni, kuid kogu riiklik toetus eesti rahvusgrupile on kälnud selle kaudu, kaasa arvatud arhiivitööde andmine büroole. Kui arvestada Esinduse valijaskonna ulatust, siis ei ole vähemalt senini olnud probleemi tolie 3000-lise arvuga. Nüüd on aga tegemist süsteemiga, kus juttu on rahvusgrupi parlamentaarsest esindajatekogust, mitte aga tavalisest organisatsioonist.

Uues süsteemis võib see ümberseletamisi tekitada, eriti kus Bertil Olsson rõhutas, et kui organisatsioonid ühes vähemusgrupis konkureerivad ja kokku ei lepi, siis lahendab asja toetuse andja oma äranägemist pidi. Siin ütles näit. Esinduse delegaat Pae, et riiklik toetus ei tohiks kuidagi kujuneda valitsusele "lõhesta-ja-valitse" printsiibi soodustamiseks, sellesse peab põimuma ka v a s t u o l u d e t a s a n d a m i s e mõte.

Ja näibki, et eestlased siin peavad leidma tee oma vastuolude tasandamiseks just riigitoetusele mõteldes. Meil on võimalus sotuks ilma jäädа, kui riigivõim seda meie vastuolude tõttu tarvilikuks peab ega taga üht "poolt" välja valida. Ilmselt ootab eesti ühiskonda Invandrarutredningi kiiduväärsete ettepanekute tõttu järelemõtlemise aeg, kuidas eesti rahvusgrupile kui tervikule mõeldud abi maksimaalselt vastu võtta. Tüüd vähendavad meie võimalusi ja võibolla katastroofiliselt ka riigivõimu abi, kui neist üle ei saada.

KLA

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 158:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 57:-
Kuu ..... kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB

Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1973

VÄLISKOMMENTAAR

KRIITILINE NÄDAL

Oktoobri viimasel nädalal elas maailma üle kõige tõsisema rahvusvahelise kriisi Kuuba-konfliktis saadik aastal 1962. Nüüd oli kriisi põhjuseks Lähis-Ida, kus Nõukogude Liidu ja Ameerika Ühendriikide huvid ähvardasid kokku põrgata viisil, mis võis kergesti viia kohutava suursõja puhkemiseni. Seda tunnistas president Nixon siiuliselt oma pressikonverentsil, mis oli kaks korda e lasi lükatud ja lõpuks leidis aset öösl vastu 27. oktoobri t rootsi aja järgi. President seletas, et tal oli olnud ulatuslik mõttevahetus Nõukogude parteijuhi Brezhneviga. Põhjust selleks oli andnud "brutaalselt vormuleeritud" telegramm, milles Brezhnev nõudis, et USA ja N. Liit ühiselt saadaksid Lähis-Itta oma vägesid, et lahutada võitlevaid pooli ja kehtestada relvarahu Liitunud Rahvaste julgeolekunõukogu värske resolutsiooni kohaselt.

Brezhnevi ettepaneku oli Nixon niisama tooreit tagasi lükanud. Ta keeldus saatmast kohale ameerika vägesid ning kriipsutas alla, et kui N. Liit sellest hoolimata oma vägesid välja saadab, siis loeb USA seda "vaenulikseks tegevuseks". Et neile sõnadele rohkem kaalu anda, tegi president ühtlasi korralduse ameerika kõigi sõjajõudude seadmiseks ülimasse alarmiseisukorda kogu maailmas. Seepeale andsid Nõukogud järele ning lepisid USA ettepanekuga Liitunud Rahvaste julgeolekunõukogus, mille kohaselt relvarahu järelevalve Lähis-Idas teostatakse UNO vägedega, kus pole esindatud ükski suurriik veto-õigusega Liitunud Rahvaste julgeolekunõukogus.

Pärast president Nixoni pressikonverentsi Washingtonis võttis sõna ka Nõukogude parteijuht Brezhnev Moskvas. Ka tema esinemine oli vahepeal ebamääraselt edasi lükatud, nähtavasti seoses kriitilise nädala sündmustega. Viimaks kõneldes tegi Brezhnev teatavaks, et N. Liit on saatnud Lähis-Itta oma "esindajaid" ning seda on tehtud "positiivse vastusena" Egiptuse presidendi Sadati soovile, mida ta oli avaldanud suurvõimudele. Brezhnev oli ilmselt sunnitud vassima, sest mida Sadat tegelikult soovis, oli nõukogude ja ameerika vägede kohalesaatmine, nagu Brezhnev ise järgnevalt ka president Nixonile "brutaalselt" ette pani. Aga tulemuseks oli terav kriis, kuna USA keeldus kaasa minemast ja ühtlasi tõstis oma sõjalist valmisolekut.

Tõenäolikult olid Brezhnevi "esindajad" mõeldud peamiselt ühe abinõuna Nõukogude prestiizhi päästmiseks araabia maailmas. Abinõuna, millele ka president Nixon just vastu ei seisnud. Sellest kõneleb tema avaldus, et Nõukogude soovile vastu tulles saadab USA oma "Vaatlejaid" Lähis-Itta, relvastamata ja erariideis. Ühtaegu on ka USA sõjaline valmisolek hakanud kahanema, olgugi äinult osaliselt. Kriitilisest nädalast jääb aga igatahes järele rahutust tekitav mulje, et mõlemad suurvõimud mängisid kõrgelt ja ohtlikult viisil, mis võis tuua raskeid tagajärgi kogu maailmale. Süü selles langeb aga eeskätt N. Liidu juhtkonnale, kes oli hakanud tundma surt muret oma väljavaadete pärast Lähis-Idas.

N. Liit on üle kahe aastakümne teinud suuri pingutusi oma kannakinnitamiseks araabia maailmas. Nõukogude lohutud relvasaadetised sinna ähvatlesid juba 1967 araabiaste juhtkonda Nasseriga eesotsas üritama kallaletungi Iisraelile. Kuuepäevane juunisõda lõppes aga nende raske lüüasaamisega ja suure territoriaalse kaotusega. Uus söda osutus ainult ajaküsimuseks, kus möödupuuks olid nõukogude uued ja endisest veelgi suuremad relvasaadetised. Araabiaste eesmärgiks oli nüüd vähemalt seda territooriumi tagasi võita, mille Iisrael oli 1967 okupeerinud. Egiptuse ja Süüria poolt alustatud araabiaste uus söda Iisraeliga tuli küll üllatavalt, aga muutus järjest raskemaks.

Olukord lahinguväljadel enestel viis lõpuks kriitilise punktini ka mõlema suurvõimu vahel võitlevate poolte taga. Iisraeli vägede üleminek Suessi kanali lõunapoolsest osast ähvardas kummutada Egiptuse kogu senist edu kanali piirkonnas. Tagasilöök pidi ennast loomulikult tunda andma ka Nõukogude juhtkonnale Brezhneviga eesotsas. Tulemuseks oli kriitiline nädal rahvusvahelises elus, mis aga ei täitnud Brezhnevi soove, mida president Nixon nimetas brutaalseteks. USA vastuseis andis Liitunud Rahvaste Organisatsioonile parema võimaluse olukorra rahustamiseks Lähis-Idas.

A. K.

Kas võib?

Rootsi ajakirjanduse elav vaidlus riigi vastuluureorganisatsiooni ümber näib kujunevat vägisi vaidluseks, kas võib usaldada selle maa kommunistlikku parteid. Riigipäeva ainsat mittedemokraatlikku grupeeringut, keda senini on hoitud eemal riigikaitsele ja riigi elulistele funktsioonidele lähedalseisvaist küsimusist — vastavatasse parlamentaarsetesse komisjonidesse lihtsalt ei ole lastud kommuniste.

IB-afääris nõuavad kõige valjemalt parlamentaarset komisjoni just vpk (vänsterpartiet kommunisterna) esindajad ja just selliselt, et k õ i k erakonnad, s.t. ka nemad oleksid esindatud. Kui see toimuks, siis on neil võimalus lähemalt uurida, kuidas demokraatlik aparaat ennast äärmuste (kaasa arvatud kommunistid) ja ebademokraatlike öönestuste vastu ja samal ajal ka nende ideloogiliste välismaiste sõprade-spioonide vastu kaitseb. Näib aga, et demokraatlike erakondade juhid ei ole eriti sellest väljavaatest avimustatud. Küsimusele, kas võib antidemokraatlikke ringkondi, kes oma parteiprogrammis töötavad ühiskonnakorra muutmiseks, lasta määrama riigikaitse ja sisemise julgeoleku probleemides, tuleb vastata loomulikult eitavalt.

• Refleksioone

TEISTPIDI KOHANEMISPROBLEEM on tekkinud soome koolivõimudel nende soome tööliste lastega, kes vahepal on elanud Rootsis ja tulevad tagasi kodumaale. Need lapsed, tingituna Rootsi koolipoliitikast vähemuste osas, omavad suuri raskusi oma emakeele kirjutamises, kuigi nad kodude kaudu soome keelt kõnelevad — neid sunniti koolis kirjutama ainult rootsi keelt. Kuna nad aga samal ajal ei ole olnud küllalt tugevad rootsi keeles teiste ainete jälgimiseks, osutuvad nad ka nendes nõrgaks ega suuda jälgida soome vastavate klasside õppekava.

Kõik on rootsipoolse hoolimatuse tulemus vähemuste emakeele probleemide vastu. Soomlastel ei ole oma koole ja vaid kohati on lapsi järele aidatud alamastmes, et nad kuidagi saaksid rootsi õpetust jälgida ja mõista. Kaksikkeelsusest õpetuses ei ole midagi välja tulnud. Probleem aga rõhub valusalt peale ja nüüd juba piinlikult üle Helsingi. Kas lõpuks siiski hakatakse tunnustama kaksikkeelsust ja võimaldama seda vähemusrahvuste õpilastele?

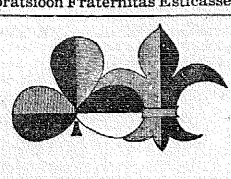
AMEERIKA ÜHENDRIIGID on omakorda hädas vasakäärmusluse ofensiiviga, milline on leidnud tänuväärse hüppelaua Watergate-afääris. Arusaadavalt on demokraatias lubamatud nähted, mis on ilmnenud sellega ühenduses. Samal ajal on aga selgelt tunda ära ka sihikindlaid püüdlusi USA riigiparatuuri osaliseks või täielikuks halvamiseks, sest afäär jätab oma tugevad jäljed rahva kui ka välismaa teadvusse.

Keset seda kõike sattus USA äkki peaaegu aatomsõja äärele. Kõigist suundades rünnatud president, kelle toimimine administratsiooni kaitsel ja prestiizhi hoidmisel ei ole ilmselt olnud kõige õnnelikum — millest jutustavad järeleandmised — pidi vahepeal ühe osa oma tähelepanust pühendama r i i g i huvidele. Venelased nimelt proovisid, kui "mäda" USA juba on, kui nad äkki deklareerisid, et nad saadavad oma väeosad "kontrollima vaherahu" Lähis-Idas. Nixon hoidis selle provokatsiooni ära kaitsejõududele aatomlarmivalmiduseks käsu andmisega, millest muidugi ka Moskvat informeeriti. S e d a k e e l t mõistis Kreml ja situatsiooni Lähis-Idas ei sattunud venelaste ühepoolse kontrolli alla. Ameeriklastel on aga aeg oma sisemises madinas mõtiema hakata ka oma maa ja teiste demokraatiate julgeolekule ja tulevikule.

KJ

H. Eichhorn 50-aastane

Stockholmis tähistas 31. oktoobril 50-aastast sünnipäeva arhitekt Harry Eichhorn. Juubilaar kuulub akadeemiliselt Korporatsioon Fraternitas Esticasse.

Invandrarutredning: RIIGI TOETUS VÄHEMUSTE ÜHINGUTELE

Riiklikud põhitoetused sisserännanud vähemuste organisatsioonidele, raamatukogutoetused lugemisvara ostmiseks vastavate rahvuste keeltes ja suurenev sisserändajate mõju omavalitsustes – need on mõned ettepanekud, mida käimasolev Invandrarutredning kavatseb esitada valitsusele oma töö lõpetamisel mais või juunis tuleval aastal. Reforme diskuteeriti Invandrarutredningeni ja sisserändajate organisatsioonide esindajate vahel Ljusterö saarel Stockholmi skäärides toimunud sümpeosionil.

Invandrarutredning korraldajana soovis sel teel teada saada sisserändajte endi vaateid ettepanekutele ja nende tarvidusi. Eesti poolelt esindasid Johannes Mihkelson ja Ahti Pae vastavalt Eesti Komiteed ja Rootsi Eestlaste Esindust, isiklikul alusel oli kutsutud kohale ka Andres Küng, kuna uurimuse oma personali poolel võttis osa Alur Reinans.

Alur Reinans

Balti Komiteed esindas dr. Bruno Kalninsh. Kohal olid ka uurimuses töötavad rootsi riigipäeva liikmed ja Invandrarutredningeni esimees Bertil Olsson. Viimane, avades sümpoosioni, märkis, et praegu on umbes viis protsenti Rootsi rahvastikust päritolult välismaalased – umbes 400.000.

Uurimus konstateerib, et koos Rootsi riikkondsusse astunutega tõuseb mitterootsi rahvusest

Andres Küng

elanikkonna arv 600.000-le, s.o. koguni 8 protsendini. Huvitav oli Invandrarutredningeni materjalis eestlaste osa: 1970 a. rahvaloendi järele oli eesti emakeelega inimesi Rootsis 24.000, kellest 22.000 on omandanud rootsi kodakondsuse. Rootsis on praegu 100 rahvust.

Diskussioonis rõhutasid organisatsioonid oma puudulikke ressursse, milliseid Invandrarutredning kavatseb parandada riikliku toetusega, mis moodustaks teatud kindla põhisumma igale, mida siis saab täiendada n.n. projektilisandiga, mida riik annaks vastavalt organisatsioonide tegevusele ja ülesannetele.

Ühingud olid päri reformiplaanidega, kuid olid eriti balti oganisatsioonidega eesotsas vastu sellele, et toetust administreeriks Invandrarverket, Enamus näis pooldavat Andres Küngi esitatud mõtet, et toetused jagatakse haridusministeeriumi kaudu, kuna muidu liiga palju võimu kontsentreeruks Invandrarverketi kätte.

Invandrarverket on teatavasti näit. eestlaste abistamispalvete puhul deklareerinud, et nad on "etableeritud" vähemus oma 30 silnviibimise aastaga ja lükanud palved tagasi, mis lõpuks maandusid Invandrarutredningi juures.

Viimase esimees Bertil Olsson leidis, et Invandrarverketi seisukoht ei ole õige – ka "vanad sinolejad" peavad saama sama sugust organisatsioonitoetust.

Toronto Peetri kogudus tähistas oma 25-aastast juubelit, mispuhul kogudusele kingiti kuldsed küünlajalad, mida pildil vastu võtavad koguduse esimees A. Nõmmik ja õpetaja Oskar Puhm. (ME-foto Kreilis)

Jääaja näitus

STUTTGART (EPL) – Stuttgarti Rosensteini lossis toimus Richard Kiviti näitus jääaja loomadest, mida kiilastati rekordiliselt.

Sel puhul kirjutas kohalik saksakeelne leht kaheveerulises artiklis väga kiitvalt kunstnikust, keda hinnatakse oma alal üheks parimaks kogu Saksamaal. Temast on kirjutatud mitmel korral kiitvalt ka varemalt ja artiklites on alati märgitud, et ta pärineb Eestist, kust saabus 1944 põgenikuna Ludwigsburgi.

SIIT ja SEALT

Lenna (n-na Viliberg) ja Enn Vasurile sündis Stockholmis poeg.

Egbert Runge, Toronto eesti skaudisõprade seltsi esimees ja end. Narva pataljoni võitleja, tähistas oma 50-a. sünnipäeva. Paguluses lõpetas ta Flensburgi merekooli tüürimehena. Kanadasse saabus ta üle Inglismaa Saksamaalt.

Hans Mihkelson, omaaegne Tartu "Postimehe" ärijuht, tähistas Austraalias oma 70-ndat sünnipäeva.

Poliitiline vahemäng Euroopa rahu huvides

Sündmuste tõttu Lähis-Idas on jäänud varju poliitiline vahemäng Euroopas, mille "kaks saksa riiki" said ametlikult Liitunud Rahvaste Organisatsiooni liikmeiks. Bonnis ilmuv ingliskeelne ajakiri Central Europe Journal avaldab sel puhul oma oktoobri-novembri numbris Saksa Liiduvabariigi välisministri Walter Scheeli kõne, mille ta pidas UNO täiskogus 19. septembril.

Sissejuhatusena meenutas kõneleja, et 47 aastat tagasi sai Saksamaa Rahvastelliidu liikmeks, kaheksa aastat pärast Esimese maailmasõja lõppu. Lootus rahule osutus aga petlikuks ja nüüd, 28 aastat pärast Teist maailmasõda esinevad kaks Saksa välisministrit UNO täiskogu ees, illustreerides nitivlisi oma rahva saatust: sõja põhjustajad ja ohvrid, jaotatud ilma oma tahteta, nüüd elunevalt kahes riigis ja ebakindlalt oma ühise tuleviku suhtes.

Scheel tunnistas, et on olnnud piinlik kohaneda ühe omaenese maa jaotamise poliitilise tõsiasjaga. Seepärast on Saksa Liiduvabariik vlivitanud ühinemisel Liitunud Rahvastega, kuna võis karta, et säärane samm võiks tekitada muljet, nagu oleksid sakslased kaotanud lootuse ühinemiseks.

Oldi mures, et tõkked rahva vahel Saksamaal muutuvad veelgi kõrgemaks, kui maa mõlemad pooled saavad UNO liikmesriikideks. Scheeli arvates muutus lähtealus uueks pärast seda, kui kaks riiki Saksamaal reguleerisid omavahelised suhted 21. detsembril 1972 sõlmitud põhilepinguga.

Sellele on omakorda kaasa aidanud neljariigi kokkulepe Berliini küsimuses, mis tuli toime 3. septembril 1971. selle kaudu olevat Lääne-Berliinile avanenud tee koostööks Saksa Liiduvabariigiga UNO foorumil. eesmärgiks jääb: Saksa Liiduvabariik tahab jätkata töötamist rahu heaks Euroopas, kus saksa rahvas taastab oma ühtause vaba enesemääramise alusel.

Seda seletas Scheel ütlevat eurooplasena, liikmena riigis, kes oma tulevikku näeb Euroopa unioonis. Vana kontinent, tema probleemid ja tema tülid on olnud allikaks konfliktidele, mis on toonud mõõtmatut kannatust kogu maailmale.

Nüüd on esmakordselt üheksa Euroopa riiki otsustanud oma koostöö kaudu vormida stabiilsuse, majandusliku ja sotsiaalse arengu elementi, mis on kasuks kogu maailmale. saksa Liiduvabariik peab oma osavõttu unioonioomise hiigiaslikus ülesandes oma poliitika tuumaks. Samal ajal tahab ta toetada UNO auväärset eesmärki: edutada ja tugevdada respekti inimõiguste ja põhiliste vabaduste heaks kõigile.

Rööbiti sellega tahab ta aga aidata ka inimeste materiaalse heaolu tõstmist, sest vastasel juhul ei saa üksnes võitlus õiguste ja vabaduste eest olla edukas.

Kõiges selles mängib suurt osa pingelangetamise politika, mis vähendab konfrontatsiooni ohtu ja sel teel vabastab energiat, mida võib kasutada ülesaamiseks majandusliikust ja sotsiaalsest ebaõigiusest.

UNO põhikirja artikkel 1 nõuab "rahvusvahellse rahu ja julgeoleku säilitamist". Selle rakendamisest saadik on aga paljud relvastatud konfliktid aset leidnud. Tõsi küll, käesolevalt kehtib ebakindel nukleaarne tasakaal suurvõimude vahel. Kolmanda maailmasõja ohtu ei näi olevat. Aga kohalikud konfliktid ja välksemad sõjad tekitavad siiski kaotusi ja purustust, millele peab mõtlema.

UNO põhikirja kohaselt on liikmesriigid ära ütelnud jõu kasutamisest, säilitades õiguse enesekaitseks. Saksa Liiduvabariigile pole see ainult tõhi lause. ta on lahti ütelnud jõu kasutamisest mitte üksnes oma huvides, vaid ka rahvusvahelise vastutuse seisukohast. Mingi poliitiline eesmärk ei või õigustada jõu kasutamist: ei rahvuslus ega klassisõda, ei kolonlaalne ega rassiline võitlus, ei utoopia ega ideoloogia.

Liitunud Rahvaste Organisatsioonis oleks vaja selles küsimuses leida teatud põhialus vastatikuseks mõistmiseks ja teha sellest praktilisi järeldusi, arvas Saksa Liiduvabariigi välisminister. Tänapäeva maailm on ebatäiuslik. See ei tähenda aga resigneerumist ega loobumist kohustusest teha kõike vajalikku ja võimalikku olukorra parandamiseks maailmas. Rahu peab seejuures jääma esikohale.

Need ajad on möödunud, kui maailma rahvaste pere lubas ühel üksikul riigil või poliitilisel rühmitusel jõu kasutamisega lõhkuda rahulikku rahvusvahelist kooselu.

A.K.

"Ami" jäi vaeseks...

BERLIIN – Ameerika sõdurid Saksamaal on kaotanud oma "rikka onu" tõmbejõu. Nagu kirjutab ajakiri "Stern", vaatavad nüüd sakslased dollarikursi languse tõttu "vaeseks jäänud" amisõdurittele nilsama ülalt alla, nagu vaatasid ameerika sõdurid 1945. a. kerjavatele ja konisld korjavatele sakslastele.

Sajad ameerika sõjaväelased on juba oma naised Saksamaalt Ameerikasse tagasi saatnud, kuna naise ülalpidamine Saksamaal läheb liiga kalliks. Perekonnakorteritest loobuvad eriti massiliselt neegrist ami-sõdurid, sest sõduripalgaga, mis on 200 dollarit kuus, ei ole võimalik Saksamaal enam erakorterit pidada. Tegevust on hakanud lõpetama ka spetsiaalselt amidele loodud lõbustuskohad. Hanau "Thüringer Hof" (või "Ami-Wirt", nagu seda rahvasuus kutsuti) sulges ässja uksed. Ühes Württembergi linnakeses oli amikõrtsides alatasa tegevuses 20 baaridaami. Nendest on nüüd alles jäänud vaid üks. Mitmed "amikõrtsid" püüavad üle minna saksa kundede teenimisele, muutes menüüd ja ettekandeid.

Langevarjur hukkus

TORONTO (EPL) – Oma esimesel langevarjuhüppel hukkus Kanada eesti noor Jaak Kupper, 21 a. vana, kui ta hüppas 800 meetri kõrguselt.

Tuul kandis langevarjuri, kelle langevari avanes normaalselt, kõrgpingeliinidesse, kus teda tabas 8000-voldise pingega elektrivool. Ta toimetati raskete põletishaavadega haiglasse, kus ta paar tundi hiljem suri.

Jaak Kupper, kes elas Port Robinsonis, kuulus langevarjurite klubisse. Elukutselt oli ta rakenduskunstnik ja kaasomanik erialafirmas Kupper Signs Ltd. Ta oli Udo Kupperi poeg.

Laulja võit Viinis

WIN (VES) – Viinis toimusid 5. oktoobril ilemaailmsed Hugo Wolf'i laulude võistlused, millest ka noor eesti bariton Ingemar Korjus osa võttis. Ta saavutas kogu maailmast kokkutulnud 44-jast meeslauljast esikoha.

10. oktoobril toimus laureaatide kontsert, kus Ingemar Korjus esines viimases numbris, saades kuulajaskonnalt erilise poolehoiu osaliseks.

Ingemar Korjuse alaline kodu on Torontos. Ta kavatseb aga eelgselt jäädа edasi Viini, et jatkata seal õpinguid ja teha ka karjäärl.

Bariton Ingemar Korjus esines möödunud sügisel iseseisva kontserdlga New Yorgis ja aasta varem solistina E.V. aastapäeva aktusel. Möödunud suvel jatkas ta õpinguid Salzburgis ja Viinis, tulles nüüd viimases võistlusel maailma parimatest esimeseks.

Korp. Ugala 60-aastane

Korporatsioon Ugala tähistab 2—4 novemberini s.a. Stockholmis oma kuuekümne aasta juubelit.

Korporatsioon Ugala tegelik asutamise otsus langetati asutajate liikmete poolt, kes Korp! Fraternitas Esticast 1912 aasta kevadel olid lahkunud, juba 5 detsembril 1912, kuid ametlik tegutsemisluba saadi tolleaegselt riigivõimult alles 1913 a. oktoobrikuu lõpul ja 28 oktoobril 1913 heisati esmakordselt korp! Ugala mustsini- valge lipp Tartus konvendi korteri lipvardasse. Korp! Ugala asutamisaeg langes kokku ajaga, kus tõusev eestlus tõstis võimsalt pead kodumaal valitseva isaarivõimu ja balti- saksluse kõrval. Asutajad liikmed, kelledest mõned olid kaasasutajaiks teistes eesti akadeemilistes organisatsioonides, olid läbi teinud ideoloogilised võitlused, millede tulemusena kristalliseerusid välja uuestiasutatud korporatsiooni 7 põhimõtet, millised võeti kokku juhtlauses: isamaasõprus- asus.

Erinevalt teistest Tartus tegutsevate meesüliõpilasorganisatsioonidest oli korp! Ugala kuni Eesti iseseisvusaja alguseni karske organisatsioon. Ainult asutamise faktist ei jatkunud, et uus organisatsioon oma olemist võis õigustada ja ka teiste akadeemiliste organisatsioonide ning eesti avalikuse tunnustust saavutada. Korporatsiooni rahvuslikud põhimõtted tulid ka ellu rakendada. Noore korporatsiooni õlgadele pandud- ülesanne Eesti Rahva Muuseumi toetamiseks akadeemiliste ringkondade poolt korraldatud peod Tallinnas ja Tartus, mis andsid 1500 rubla tulu, töi noorele organisatsioonile avalikkuse tunnustuse. Asutamisajale järgnenud erakorralised ajad- esimene maailmasõda, vene revulutsioon, saksa okupatsioon ning Vabadussõda- ei võimaldanud noorel korporatsioonil oma tegevust normaalselt arendada. Vaatamata erakordsetele aegadele kasvas krop! Ugala, ja ta liikmed võtsid aktiivselt osa eesti akadeemilise nooruse aktsioonidest ja tegevusest, kaasaarvatud in corpore osavõtt Eesti Vabaduseõhjast rindevõitlejatena.

Alles Eesti iseseisvuseaegsetes vabades oludes sai korp! Ugala tegevus normaalselt arenema hakata. Liikmete üldarv kasvas 1940 a. ligi 400-le. Akadeemiline generatsioon järgnes teisele neil tegevusrikastel aastatel, liitudes tihedaks sõprusringiks, milledele asutajad liikmed esimestena olid annud lubaduse truuks jääda. Korp! Ugalast on võrsunud riigi-ja omavalitsuse juhtivaid tegelasi, teadlasi, ja akadeemillsi haritlasi kõigil elualadel. Tehnika Ülikooli ellukutsumisel asutati 1937 a. Tallinnas korp! Ugala osakond.

Tihedamate kuultuuriliste ja isiklike sidemete arendamiseks naaberrahvastega sõimiti 1930 a. sõprusleping Turu Ülikooli Üliõpilaskonnaga ja 1934 a. läti korporatsioon Tervetiaga. Iseseisvuse aastatel olid kontaktid põhja-ja lõunapoolsete sõrpsulepingiastega väga elavad- vahetati stipendiaate, külastati üksteist rohkearvulistes gruppide jne. Paljudki isiklikud sõprussidemed, mis tol ajal sõlmiti, on karmidele aegadele vaatamata püsinud tänapäevani puru-nemattutena. Sõprussidemed jatkuvad ka praegu korp! Tervetiaga. Soome sõpruslepinglastega on suhted mõne viimase aasta jooksul olnud sealtpoolt "külmetatud" olukorras, tingitult Soome sisepoliitilisest olukorrast.

Eesti riikliku iseseisvuse katkestamine nõukogude võimu poolt katkestas järsult ka korp! Ugala tegevuse kodumaal. Saksa viimase okupatsiooni ajal toimusid kokkutulekud rohkem perekondlikul pinnal. NKVD poolt mõrvatuina, vangistatutena ning küüditatuina kaotas korp! Ugala nõukogude okupatsioon valitsedes ligi poole oma liikmeskonnast. Ainult mõningad vangistatud ja küüditatud liikmetest olla nõukogude teise okupatsiooni järele kodumaale tagasi tulnud. Teise nõukogude okupatsiooni saabudes pääses umbes 150 korporatsiooni liiget vabasse maailma- Rootsi ja Saksamaale-, kust nad hiljem siirdusid laiah viiele mandrile Sõprussidemed ja see kokkukuuluvus, mis sõlmiti kodumaal ja need põhimõtted, mille eest iga liige oli andnud lubaduse võidelda, sundisid korporatsiooni liikmeid väljaspool kodumaad taas kohnduma.

1945 aastal alustas oma tegevust korp! Ugala koondis Rootsis, millele järgnes koondis Saksamaal. Eestlaste Saksamaalt ümberasudes tekkisid koondised 1950- ndate aastate alaul USA-s, Kanadas ja Austraallas ning Inglismaal. Vaatamate vöörastele oludele on korp! Ugala tegevus ja sintide rakendamine rahvusliku tegevuse alal ja eesti akadee ilise nooruse kondamisel paguluses võinud areneda rahuldavalt. Paguluses on üle 200 noore akadeemilise kodaniku kogu vabas maailmas liitunud korp. Ugala perega, astudes sellega kodumaa, eestluse ja selle säilitamise eest võitlejate ridadesse. Korp! Ugala, nagu kõik teised eesti akadeemilised organisatsioonid, on noorte organisatsioon, kus üks akadeemiline generatsioon järgneb teisele, liitudes stuudiumi lõpetades vanemate akadeemiliste generatsioonidega ühaks tervikliikuks akadeemiliseks ühikuks ja sõprade ringiks kes üksteist igatpidi nende eluvõitluses toetavad.

Korporatsioon Ugala liikmed on kaotanud isamaa, sõprust ja ausust ei saa neiit keegi võtta. Kokkutulek korporatsiooni 60- ndal aastapäeval olgu uueks kinnituseks, et vaatamata kõigile raskustele, võib organisatsioon julgusega vaadata tulevikku ja et korporatsiooni põhimõtted, juhtlaused ja ka traditsioonid on ka praegu aktuaalsed, ning et korporatsiooni tegevust eesti akadeemilise nooruse hulgas väljaspool kodumaad tuleb juhtida nende põhimõtete teenimisele. Peame olema algatajad ja kaastöölised poliitilises ja seltskondlikus elus paguluses, aidates säilitada eesti rahvust ja tema iseteadvust ja kinnitada usku ja lootust Eesti vabaduse taasesündi.

WALTER SOO

Mängukooli õppepäevad

Eesti Komitee Kooli- ja noortetoimkond ja Stokholmi Eesti Lasteaed korraldavad ühiselt mängukooli õpetajate Õppepäevad 24. ja 25. novembril 1973 Stokholmis.

Õppepäevade juhatajateks on fil. dr Johan **Ungerson** ja Erna **Klemmer**. Õppepäevad algavad laupäeval 24. novembri kell 12.00 Stokholmi Eesti Lasteala külastamisega. Selle järele on lõunasöök Eesti Majas ja õppepäevade avamine. Avasõnad ütlevad E.K. Kooli- ja noortetoimkonna esimees Johan **Ungerson** ja Stokholmi Eesti Lasteala esimees Siim Saare.

Kell 15.00 toimub õppematerjali demonstratsioon Skriv-Rit'is, Schelegata 24. Selle järele külastavad õppepäevadest osavõtjad Stokholmi Eesti Algkooli, kus eesti keelt mitteoskavate laste õpetamisest räägib Leida **Laan**. Esimene päev lõpeb aruteluga rahvuslike ainete õpetamise üle. Arutluse algatajateks on Maia **Mathiesen**, Pillemai **Laas** ja Juta **Nõmme**.

Pühapäev 25. november algab kell 9.30 laulu- ja mängutunniga Stokholmi Eesti Lasteaias Erna **Klemmeri** ja Tiiu **Andersoni** juhtimisel. Mängukooli metoodikast räägib lasteaednik Susanna **Ekström**. Praktilise tunni annab Anne **Parik**. Joonistamise arengust laste juures annab ülevaate Edith **Kotka-Nyman**. Kell 14.00 toimub lõunasöök Eesti Majas ja õppepäevade lõpetamine, kus sõna võtavad Eesti Komitee ablesimees William **Muld** ja Stokholmi Eesti Lasteala juhataja Erna **Klemmer**.

Prii-Lüdig Kanadas

TORONTO (EPL) — Toronto Eesti Majas andsid kontserdi kodumaalt tuntud kunstnikepaar — viiuldaja Carmen Prii ja pianist Peeter Paul Lüdig, mõlemad USA-st.

Carmen Prii ja P.P. Lüdigi esinemine esimesel ühiskontserdil Torontos on meeldejäävaks muusikaliseks sündmuseks, mida nautida said kohalolejad, kelleda hulk oli aga kahjatsevalt tagasihoidlik, ulatudes vaevalt paarile sajale inimesele. Publiik suhtus esitatusse kaasaleavalt soojalt kauakestvate aplausidega. Mõlemad solistid, meie auväärsemad ja teeneterikkamad muusikanimesed said kontserdi lõppedes rohkeid tänjilili, milliste üleandjaks oli Eesti Keskkõukogu Kanadas kultuuritoimkonna esimees S. Preem.

A. Laur pärandas koorile

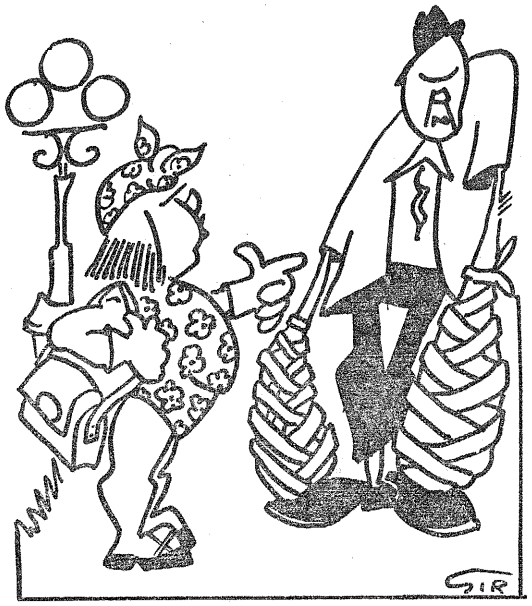
TORONTO (EPL — Toronto Eesti Meeskoori esimees Evald Tikenberg teatas koori liikmetele lauluharjutusel, et kevadel ootamatult surnud kirjastaja Andres Laur on omatestamendiga määranud 1000 dollarit meeskoorile.

Kuuldavasti on kirjastus "Orto" omanik meeles pidanud testamendis ka Toronto Eesti Maja, kus ta oli juhatusliikmeks ja üheks suuremaks aktsionäriks. Kirjastuse arhiivilised varad on tema soovil läinud Eesti Keskarhiivile Kanadas.

Millised kadunu korraldused muus osas testamendis olid, ei ole avalikkusele teada.

Nagu Andres Lauri omaksetelt kuulub, läheb kirjastus "Orto" likvideerimisele ning trükikoda "Ortoprint" on juba müügil.

Jüri Poska, õigusteadlane ja preester, sõitis Stockholmist ametreisile New Yorki ja Torontosse.

— Oled sa töö juures oma käed välja venitanud?
— Ei, käisin külastusviisaga Eestis.

Noortemeistrid laskespordis

Södertälje Eesti Laskepsordi Klubi korraldas hiljuti oma noortele laskevõistlused, kus selgusid selle aastased noortemeistrid. Laskmine toimus lamades asendis käelt 50 m. laskerajal ja relvadeks olid välesekalibrilised vintpüssid kusjuures võistlusseerja koosnes 20 lasust.

Kuldkollases sügisehtes olevale Metsalaskerajale kogunesid tütarlapsed ning poisid juba varahommikul ja laskmine toimus mitmes vahetuses. Rõõmustavaks uudiseks oli see, et senised noorlaskurid, poisid ja tüdrukud, olid kaasa võtnud oma nooremad õed-vennad kes nüüd esimest korda tutvusid laskespordiga.

Esimesed proovilasud olid pönevad ja iga märkleht sai kindla tabamuse. Hea algus oli tehtud — nüüd tuleb ainult alustada treeninglaskmisega ja osa võtta laskepordilaagritest, ja jõuda samale tasemele kus on meie praegused noortemeistrid.

Tütarlaste osas oli võistlus väga põnev, kuna 1. ja 2. kohale tulnud lasid sama punktide arvu, kuid kümnete arv võistlusseerjas otsustas kohad. Paremusjärjekord kujunes seega järgmiseks: 1. Epp Anderson 170 (4 kümmet), 2. Ann Leesment 170 (2 kümmet), 3. Pia Ausmaa 167, 4. Kalli Klement 158, 5. Eva Raud, 6. Lena Toman 137.

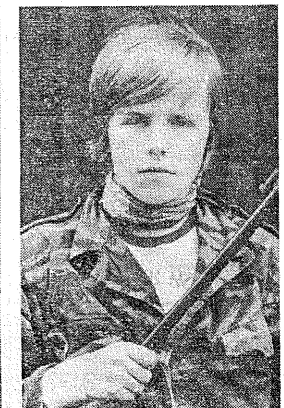
Poiste võistlustase oli samuti tasavägine: 1. Juhan Raud 173, 2. Lars Klamas 170, 3. Rein Puusepp 168, 4. Vello Parts 167, 5. Tomas Toman 163.

Hilissügis on kätte jõudnud ja seega on varsti lõppemas laskmine ja tegevus Metsalaskerajal selleks aastaks. Kuid talve tulekul algab sisetreening eelmise aasta eeskujul Tumbas Alfa-Laval'i siselaskerajal.

Sisetreeningu algusest teatakse noortele ja ka ning sinna on kõik noored teretulnud. Võetakse vastu ka päris algajaid kelledest moodustatkase omaette grupp ja kes leiavad aja jooksul tee laskespordi saladuste juurde sama tublide tagajärgedega nagu on seda teinud praegused noormeistrid.

A.P.

Noorte 1973 aasta laskurmeistrid. Vasakul tütarlaste meister Epp Anderson (170 punkti) ja poiste meister Juhan Raud (173 punkti) (EPL-foto Ants Paas).

Kohaliku elu

ALINGSÅS

Sügisene koosviibimine.

Alingsåsi Eesti Selts korraldab laupäeval 10 nov. algusega kell 17 Alingsåsi Folkets-Husi A saalis Mardipäeva puhul, sügisese koosviibimise.

Kavas päevakohane sõnavõtt, ühislaule ja kohvilaud grilltibuga. Loterii üüri kulude katteks.

Alingsåsi eestlastele-tere tulemast!

VÄSTERÅS

Sügispidu

Västeråsi Eesti Üning korraldab laupäeval 24. novembril, algusega kell 19.00 — sügispeo koos õhtusöögiga AROS hotelli ruumides, Källgatan 13.

Ühtlasi tähistab Västeråsi Eesti §Üning oma 25. aasta tegevuse täitumist. Kavas on rikkalikult noorte ettekandeid ja tantsuks mängib hra. Kahu orkester Köpingist.

Loodame ka tänavusest sügispeost arvakat noorte osavõttu.

Kõik teretulemast.

Olev Rais, med. dr. ja dotsent Umeås on Sotsiaalstyrelseni poolt esitatud valitsusele kinnitamiseks Umeå haigla kirurgiakliiniku üldise kirurgia osakonna ülemarstiks.

Hans Horn, keemiadoktor ja prantsuse keemiatehase Progil USA-sõsarettevõtte tehniline direktor New Yorgist, viibis Stockholmis seoses oma ema matustega.

Invandrarutredning toetab riigi abi vähemusühingutele

Invandrarutredningeni esindajate aruannetest sümpoosionil selgus, et sisserändajad ja rahvusvähemused arendavad kultuurilist ja sotsiaalset isetegevust ülerilgilises, piirkondlikus kui ka kohalikus ulatuses. Põgenikest on baltlased arendanud ulatuslikku kultuurilist tegevust rikkaliku organisatsioonivõrguga.

Uurimus peab vajaliseks erilist kultuurpoliitikat sisserändajatele ja keelelistele vähemustele. Nelle gruppidele tuleb tagada osavõtt ühiskonna kultuurilisest teeninadusest ja toetada nende kultuurilist ja sotsiaalset tegevust. Lastele tuleb anda võimalus oma emakeele õppimiseks, mis omakorda kergendab ka teise keele omandamist.

Peeti vajaliseks suurendada võimalusi ühenduseks vastava päritolumaaga kultuursete impulsside saamiseks.

Eriti oluliseks peeti kultuurilist isetegevust oma emakeeles Rootsis. Lõpuks rõhutati kultuurpoliitilise sihina suuremaid võimalusi vastastikkuse kultuurilise tegevuse ja mõjutiste arendamiseks rahva enamusega. Kultuurilist teenendamist tuleb teostada ühiskonnas massmeediate, raamatukogude ja vähemusrahvuste eneste organisatsioonide kaudu.

Sümpoosiumile esindatud alusainestikus oli lähemalt põhjendatud ühiskondliku toetuse vajadus sisserändajate ja vähemusrahvuste organisatsioonidele kultuurilise tegevuse arendamiseks selle sõna laiemas mõttes. Seilisest toetusest jäävad välja usulised organisatsioonid, kuna nende tegevust on puudutatud 1972.a. riigi ja kiriku uurimuses. Seejuures eeldatakse, et vastava grupi liikmete majanduslik isetegevus ja vastutus püsib esmajärgulise tähtsusega ja sellele lisandub ühiskonna abi tälendusena.

Koolide ja noorsootöö toetus peaks antama endiselt haridusministeeriumi kaudu, samuti ajalehtede ja ajakirjade toetus eriorganite kaudu sisserändajaile ja vähemusrahvastele nende emakeelsete väljaannete avaldamiseks. Selgesti öeldi välja, et uurimuse poolt esitatav üldtoetus ei puuduta Eesti komitee kaudu antavat toetust eesti kooli- ja noorsootööks.

Kavatsetav toetus oleks kolme liiki: ülerilgilistele organisatsioonidele, kohalikele ja eriorganisatsioonidele ja teatavateks eriprojektideks. Toetust taotlevatel organisatsioonidel oleks loomulikult teatav kaastoime võimalus toetuse jagamisel. Aastane põhitoetus antakse sisserändajate ja vähemuste organisatsioonidele eriotsusega kuni organisatsioon täidab teatavad tingimused nagu see, et taotleja on ülerilgiline organisatsioon, omab teatava arvu registreeritud liikmeid ja on demokraatlikult ülesehitatud ja on tegev ühes või mitmes sisserändajate või vähemuste rühmas.

Seda n.n. A-toetust kasutatakse keskadministratsiooniks, toetuseks kohalikele osakondadele, bülletäänidele ja ajalehtedele. Aruanded esitatakse toetuse jagajale.

Nagu eelpool märgitud, on toetus kavandatud kahes osas — põhi- ja lisatoetustena. B-toetust antakse vähematele, mittestabiliseerunud organisatsioonidele või sellistele, milliseid ei vaadelda ülerilgilistena.

Projektitoetust antakse teatavate kavade või ülesannete teostamiseks — selgituskampaaniateks, uute organisatsioonide asutamiseks jne., mitte aga jooksvateks väljaminekuteks.

Kuidas kergitatud ideed sõnastatakse, ei ole muidugi veel selge — siin pidigi sümpoosion olema kaasaaitavaks teguriks.

Johannes Mihkelson

J. Mihkelson oma sõnavõtus tõi esile kerkinud raskusi n.n. "etableerunud" vähemuste tegevuses. Ükski asutus ei taha nendega tegeleda, seejuures aga kerkivad uued sotsiaalsed ülesanded seoses inimeste vananemisega. Ta soovitas toetuste määramisel mitte ainult organisatsiooni liikmete arvuga arvestada, vaid ka selle vajadusi, vanust, senist tegevust ja positsiooni rahvuslikus ja ühiskondlikus elus — seda Eesti Komitee seisukohana.

Ka tema pooldas haridusministeeriumi toetusi jagava asutusena.

Ahti Pae

Milline organ jääb toetuste jagajaks, selles küsimuses vilest töögrupist kaks pooldasid Invandrarverketit, kaks haridusministeeriumi, kuna üks gruppidest asus seisukohale, et peaasi, kui toetust saab, ükskõik on aga, kes seda annab. Kõik grupid pidasid aga vajalikuks, et vähemustel oleks toetuste jagamisel kaasarääkimise õigus.

Rootsi Eestlaste Esinduse esindaja Ahti Pae leidis, et tuleks representatiivse demokraatia põhimõtetel luua erilline organ või organisatsioon toetuste jagamiseks.

Sümpoosioni pleenumil selgus ka, miks "etableerunud organisatsioonid" toetusest ilma jäid: Invandrarverketil ei olnud raha. Toetustaotlusi oli 3 miljoni krooni ulatuses, raha aga selleks ainult 900.000 krooni. Sellest said usulised ühingud 300.000 ja muud 600.000 krooni.

Ühenduses sellega tõuseb küsimus, kui palju võidakse anda tulevikus toetust. Sellele ei oska praegu keegi vastata. Esimees Olsson arvas, et riigipäev otsustab kindlasti senisest suurema summa aga see ei vasta arvatavasti kõikidele nõuetele. Kui uurimuse tulemusena tegelik organisatsioonide töö toetamine käiku läheb, siis tuleb ka taotlusi suuremas ulatuses, kui see seni oli, viimasel aastal 3 miljonit krooni.

Millest veel kõneldi?

Vähemuste esindajad rõhutasid vajadust emakeele õpetuse tugevdamiseks, vajadust, et suured rootsi organisatsioonid toetaksid rohkem sisserändajaid ning et sotsiaalsed ja majanduslikud ebaõiglused, mis tabavad vähemusi, kõrvaldataks — alles siis on neil töelne võimalus arendada omakultuuri.

Bertil Olsson ütles, et uurimus kavatseb esitada ka ettepaneku kommunaalse hääleõiguse andmiseks mittekodanikest elanikele, kes siin elavad ja töötavad.

Sünnipäevakringel

Siin maal Küpsetatakse sünnipäevaks ümarik pärg. Eesti kodus on traditsiooniks küpsetada suur kringel, niisugune mis maitseb ja lõhnab kui kringel. See korraldatakse ilusasti sünnipäevalauale, võib olla juba varajasel hommiktunnil, rõõmsavärvilisele laudlinale ja küünlavalgusse. Paljud meist mäletavad ka öleti vormitud kringlit, sest niisuguseid võis kodumaal sageli kohata pagariäri uste kohal rippumas. Kullavärvilisi ja läikivaid. Tüüpilist kujutist niisugusest võib leida näiteks MEIE MAA I.osas ihk 71—72 keskaegse Tallinna miljöös.

Kringli valmistamiseks mis suuruselt parajasti mahub rootsi standardmöötmelisse ahju ja mis on 35 korda 45 sm tuleks võtta: 3 dl vedelikku, näiteks piima või 1,5 dl koort ja 1,5 dl vett, 40—50 g värsket presspärmi, umbes 650 g jahu, 0,5 tl soola, riivitud sidrunikoort või mõni tilk sidruniessentsi 0,5 tl kardamomi, soovikohaselt 0,5—1 g safrani, 2 munarebu või 1 muna, 1-1,5 dl suhkrut, 150 g võid, 1,5 dl rosinaid, 1—2 sl hakitud sukaati, 2 sl magusaid mandleid, vanillsuhkrut.

Pärm lahustada, 0,5 dl vedelikuga ja segada siis 2,5 dl leige vedelikuga. Lisada nii palju retseptisantud jahust et saab pehme saataigen. Taignale puistata õhuke kiht jahu, katta taignarätikuga ja panna kerkima õhutõmbeta paika, kas leigele pliidiäärele, veeauru peale või teha nii kuidas vanaemad juhtusid toimima: seadsid taignakausi sulgpatjade vahele. Võib olla oligi seal pärmiseente paljunemiseks see kõige ideaalsem sojuse temperatuur, s.o. 36—37 Celsiuskraadi.

Kerkimise aja vältel peab parajasti jõudma valmis muu toimetusega: on vaja pesta rosinad ja need panna nõrguma. Sidrun tuleb pesta harjates sest seda sidrunit pole keegi varemalt pesnud, ja siis alles riivida. Kardamom ja safran tampida ühe tüki suhkruga uhmris peeneks. Värskemini lõhnab apteegist ostetud ehtne safran, mis on krookusõte- Crocus sativus- toimukas. Kõik maitsealned lisada nüüd taignale, väljaarvatud rosinad.

Või vahustada suhkruga, ja munaga, lisada jaokaupa ja vaheldumisi jahuga taignale. Seni kui taigen on veel pehmevõitu, klopipida puulusikaga. Muutub aga taigen paksemaks ja lööb lahti puulusikalt, saab alata sõtkumist käte abil, samaegselt lisades rosinad, sukaat ja nii palju jahu et saab parajapaksusega saiataigna. Sõtkuda tuleb üsna tublisti ja nii kaua, et taigen lööb lahti kätelt, kausilt või taignalaualt. Rullida umbes meetripikkuseks, keskelt jämedamaks ja otstest peenemateks. Rull nihutada võiga määritud ja husele plaadile ja alles seal vormida kringel. Kerkida lasta 15—30 min. Valvata et ei toimuks ülekerkimist, sel juhul võib kringel ahjus kokku vajuda. Enne ahjupanemist määrida pealt lahtiklopitud munaga või kohviga mis segatud siirupiga või suhkruga. Peale raputada hakitud mandleid.

Küpsetada algul 225 — 250 kraadis, pärastpoole alandada kuumust. Ahju asetada ainult üks plaat korraga ja panna see keskmistele rööpmetele et ruumus saaks vabalt ringleda. Küpsetada 15—20 minutit. Küpsust proovida nii: sile puutikk torgata kringlisse. Kui väljatõmmates on tikk taignast puhas, on kringel küps. Nihutada ettevaatlikult restile, piserdada veega ja katta taignarätikuga. Enne lauale asetamist söeluda peale tuhk- või vanillsuhkrut.

Õigest küpsetamisest ei olene ainult kringli välimus vaid ka tihedus, konsistens, ka maitse ja lõhn. Palju on toimunud ja muutunud ahjukuumuse mõjul enne kui toorest taignast on saanud maitsev ja healõhnaline sünnipäeva kringel.

ELLEN ROOSME

M. Maandi Noortetöö teenistusse

Stokholmi Lääni Tööamet on määranud üliõpilase Mart Maandi Eesti Komitee Noortetöö teenistusse noortejuhina kuueks kuuks alates 1. novembrist.

Mart Maandi ülesandeks on eesti noorte organiseerimine ja noortetöö sisustamine Stockholmi linnas ja läänis, erilist rõhku asetades nende eesti noorte organiseerimisele, kes veel eesti noorte organisatsioonides kaasas ei ole. Üheks olulisemaks tööülesandeks on Eesti Maja noorteruumide väljaehitamisele ja noorteklubi tegevuse väljaarendamisele kaasaaitamine.

Ühemehe protest

AUCKLAND (VES) — Uus-Meremaa ajakirjandus kirjutas leedulase Peter Simkuse ühemehedemonstratsioonist vene näituse vastu Aucklandis, kus väljapandud kaardil Balti riigid olid näidatud N. Liidu osadena.

Simkus, olles solvatud kodumaa asetamisest N. Liitu, läks vene paviljoni kõrvalasuvale väljakule, et kaarti kõrvaldada. Kui politsei nõudis ta lahkumist, keeldus ta sellest. Lugu lõppes kohtulaua taga, kus Simkuse advokaat jutustas, kuidas venelased Balti riigid hävitasid ja kuidas tuhanded olid sunnitud põgenema, nende seas Simkus. Kohtunik ütles, et ta mõistab leedulase tundeid, kuid ta on sunnitud teda karistama vastuhakkamise pärast — tingimisi.

Pääsesid reisima läände

Kodumaalt külastasid Rootsis öde Ülo Lepp, Edgar Körver, Emilia Feodorova ja Anastasia Kanger, isa juures viibis Madis Kangur, tütre juures Elisabeth Räähis ja sugulaste juures Helle Mall Raidväli.

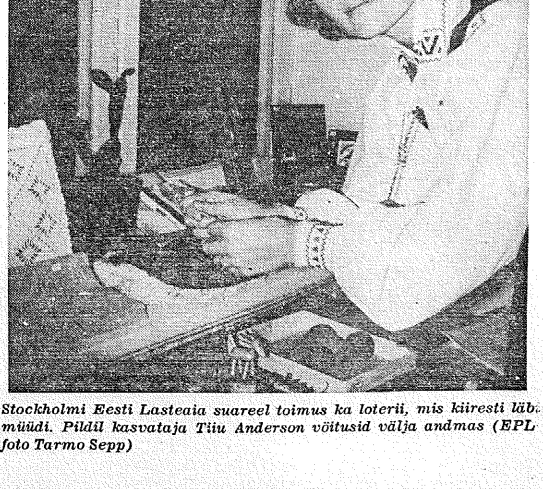
Ameerikas oli venna juures Selma Marie Nõmm ja sugulase juures Allan Pruler. Kanadas külastasid öde Linda Köresaar, Elfriede Kuremäe, Vilhelmine Liimets ja Hella Kalvet, venda Linda Tammemäe ja Erich Pajos ning sugulast Sirje Raud.

Inglismaal külastas venda Nalma Kadakas ja poega Ella Niit, Austrias öde Asta Tempel ja Läänе-Saksamaal sugulasi Gerhard Liivak.

H. Saare 50

Stockholm-Spångas tähistas 26. oktoobril 50-ndat sünnipäeva Harry Saare.

Juubilar töötab Remington/Rand kontorimasinate kontserni juures representandina. Varem harrastas ta võistlustantsu ja on saavutanud sel alal rea tähelepandavaid edusid nii rootsi kui rahvusvahelises konkurentsis.

Stockholmi Eesti Lasteaia suareel toimus ka loterii, mis kiiresti läbi müüdi. Pildil kasvataja Tiiu Anderson võitusid välja andmas (EPL foto Tarmo Sepp)

Endel Köksi matkapildid

Endel Köksi Mehhiko-muljeid: Coatlique, 1972.

Endel Köks on väsimatu reisimees. Viimase paari aasta jooksul on ta töötanud Lähis-Idas ja Põhja-Aafrikas, Kanadas, Ameerika Ühendriikides ja Mehhikos. Alles hiljuti oli ta Austrias, Kreekas ja Itaalias.

Tööd valmivad kohapeal ja vaid väiksemaid korrektuure teeb kunstnik hiljem ateljees. Eksootilised tegevuspaigad on teda ühendusse viinud paljude omapärast motividega ja inimestega. Viimase tööperioodi tulemused pääsevad vaataja ette nädalusel Stockholmis, Välis-Eesti galeriis. Näituse avamine toimub neljapäeval, 1. novembril, Lilla Nygatan 8 kell 15-17. Näitus kestab kuni 12. novembrini ja on avatud argipäeviti kell 10-17, laupäeval 10-14.

Ühenduses näitusega on Endel Köks kujundanud voldiku, kus ta esitab reproduktsioone oma töödest ja tekstiosas räägib mõningaist huvitavaist inimestest, keda ta on kohanud. Seal on azteek Mehhikos, kunstkangur, kelle naine müüb turul maitsvaid tortillasid. On juttu nomaadiplikast nimega Sudiah, kel puudub aadress, aga kes oskab keeta imemaitsvat teed. Indiaanipäälik Thomas Jumper on tsherokee ja õpetas Köksile oma reservaadis mõningaid vanu indiaanlaste tingmärke. Ateenas kohtas kunstnik meest, kelle nimi oli Sagiannis ja kes Köksi kostitas retsina-veiniga, millel on valgu maitse.

Voldik on ühtlasi näituse kutse ja prospekt, kus näeme reproduktsioonidel indiaanlasi tantsimas kotkatantsu, Grabestrasset Viinis, visandeid Jeruusalemmast, araabia naisi, turgu Roomas ja Mehhiko motiive. Näitus ise kannab nimetust "Joonistused ja graafika" ning selle affishi ehib uhke indiaanipäälliku kuju, kes kunstnikule õpetas tsherokeede salasümbolite tähendust.

M. Truusööt 70-aastane

Tööstus-kaubanduslik areng Eestis, millele pandi alus peale õnnestunud maareformi läbiviimist, kestis kuni venelaste sissemarssimiseni 1940. a. Kaubandustööstusliku arengu tähtsus polnud väiksem, kui seda oli maareformiga rajatud põllumajanduslik tõusutee kodumaal. Seda arengut võib õigusega nimetada "Eesti imeks" ja üheks tolleaegse majanduse ülesehitajaks oli Mihkel Truusööt, kes 5. novembril tähistab oma 70-dat sünnipäeva.

M. Truusööt sündis kuuenda lapsena Harjumaal, Kloostri vallas, Ristil. Kodus oli temal juba noorena võimalik jälgida rahvusliikme mõtteid meie tolleaegse ajakirjanduse veergudelt. See mõjutas noort Mihklit nilvörd, et Vabadussõja puhkemisel polnud enam mingit võimu, mis oleks suutnud teda kodus hoida. 15-st aastase noorukina haaras ta relva, et võidelda Scouts-pataljoni ridades meie maa põlise vaenlase vastu. Ta sai haavata sõjas. Õppursõdurina oli ta hiljem vabastatud õpemaksudest. Lõpetas Tallinna Poeglaste Humanitaargümnaasiumi (Gustav Adolfi gümn.), peale seda jätkas õpinguid Tartu Ülikooli õigusteaduskonna majandusteaduse osakonnas, mille lõpetas 1929. a. Abiellus majandusteadlase Benita Rammo'ga 1928. a. ning sellest abielust on neil sündinud tütar Öie ja pojad Ants ning Jüri-Sven.

Peale gümnaasiumi lõpetamist siirdus M. Truusööt Viljandi Eesti Põllumeeste Seltsi Kaubanduse Osakonna (VEPSKO) teenistusse ja mõned aastad hiljem valiti teda juba sama ettevõtte ärijuhiks. Väsimata töö tulemusena kujundas ta VEPSKO'st esimese universaalkaubamaja Eestis.

M. Truusöödi majanduslik algatusvõime ja töökapatsiteet leidsid värsti rakendamist üleriigilises ulatuses. Teda võis näha reas ettevõtetes, kas juhatuse- või nõukogu liikmena, nagu E.T.K.'s, Kirjastusühing "Sakalas", Viljandi Ühispangas, Kindlustusselts "Omas", Kirjastusühing "Oma Maas", Eesti Fosforiit A/S, K/K Estonias jne.

Vaatamata töökoormusele jätkus M. Truusöödil aega aktiivseks kaasatöötamiseks Viljandi Põllumeeste Kogudes ja uue põhiseaduse koostamiseks Rahvuskogu liikmena, millise töö eest dekoreeriti teda 1637. a. juulis vastava mälestusmedaliga.

Samal ajal oli M. Truusööt Kaitseliidu Sakala Maleva rasekekuulipilduja kompanii päälik ja rivipäälikute esindajana Maleva juhatuse liige kuni Kaitseliidu likvideerimiseni 1940. a. Ta omab peale Vabadussõja mälestusmärgi veel Kotka- ja Valge-Risti.

Kõikidest töölesannetest vallandati teda sissetunginud võõra vägivalla võimu poolt 1940. a. ning temal tuli üle öö maha jätta oma kodu Viljandis Uueveski teel, mis külaslahkelt oli alati olnud avatud sõpradele.

II Maailmasõja kestel oli ta K/K Estonia juhatuse esimees ja asjaajaja-direktor. Vahepeal kutsuti küll M. Truusööt majandusdirektooriumi juurde transpordi-, kaubanduse- ja tööstusala korraldajaks, kuid teda tagandati sellelt kohalt okupatsioonivõimude poolt.

Järjekordsel punase lavlini rullumisel põgenes M. Truusööt koos perekonnaga Rootsi, kus ta töötas kuni pensionile minekuni Stockholmis L. M. Ericssoni juures tolliküsimuste eksperdina.

Sünnipäeva puhul õnnitlevad juubilari peale perekonna ja Austraalias elunevate õdede ning Inglismaal eluneva venna, veel üle kogu maailma laialipaisatud sõbrad ja kaastöölised ning kaasvennad korporatsioon Rotaliast, kes hüüavad täna, samuti kui omal ajal Viljandis

"plurimus et annus"!

J. Adlia

Kuulsa eesti teadlase juubel

Põhja-Iirimaal Armaghis tähistas 23. oktoobril oma 80-ndat sünnipäeva üks eesti rahvusvaheliselt tuntumaid teadlasi — täheteadlane Ernst Öpik. Vaatamata eale jätkab ta oma viljakat tegevust Armaghi observatooriumis ja USA-s Marylandi ülikoolis — 1956-ndast aastast peale on prof. Öpik oma panust jaganud kahe maailmajao vahel. Osa aastast viibib ta nimelt USA-s, olles seotud maailmaruumiameti programmi uurimustega.

Ernst Öpik on sündinud Port Kundas, Virumaal. Ta lõpetas Tallinnas Nikolai gümnaasiumi kuldaurahaga. Oli koolis küll eriti huvitatud keemiast, kuid hiljem tekkis huvi astronoomia vastu ja ta läks seda õppima Moskva ülikooli, mille lõpetas 1916. aastal. Jäi valmistuma professorikutseks, kuid segased ajad tulid vahele ja me näeme teda aastail 1919-1921 Tashkendis uues Turkestani ülikoolis dotsendina ja astronoomia kateedri juhatajana. 1921. aastal tuli ta kodumaale tagasi ja asus tööle Tartu tähetorni astronoom-observaatorina. 1927. aastal toimus tema juhatusel ekspeditsioon Rootsi täieliku päikesevarjutuse vaatluseks.

1928.a. võttis ta osa Rahvusvahelise Astronoomia Liidu kongressist Leidenis, kus tutvus maailma juhtivate astronoomidega, muuhulgas ka Harvardi observatooriumi direktori Harlow Shapleyga. Viimane tegi paar aastat hiljem Öpikule ettepaneku tulla tööle Harvardi observatooriumisse.

Öpik võttis pakkumise vastu ja töötas 1930.—1934. aastani Harvadi observatooriumis teadusliku kaastöölisena ja pidas ülikoolis loenguid külalislektorina. Suurimaks ürituseks oli tal seal meteooride vaatluseksped itsioon Arizonasse.

Tulnud kodumaale tagasi töötas Öpik välja atmosfääri meteoori lennu ajal toimuvate füüsikaliste protsesside teooria. Seejärel ta pühendas oma peatähelepanu tähtede atmosfääride ja siseehituse uurimisele. 1938. aastal nimetati ta Eesti Teaduste Akadeemia liikmeks.

Temalt on ilmunud enam kui kakssada publikatsiooni. Neid lehitsedes hakkab silma teemade suur mitmekesidus, nii et talle omane mitmekülgsus avaldub ka ta erialal. Ta uurimisobjektideks on olnud meteoorid, meteoorikraatrid, kuu ja planeetide füüsika. Temalt on pioneertöid tähtede sisemise struktuuri, eriti hiidtähtede sisemise ehituse alalt ja sellega ühenduses kiirmateoroite ja jääaegade põhjused. Komeetide füüsika, stellaarstatistika, kosmoloogia, maailma vanadus ja elusaatus. Meteooride vaatlused, kaksiktähtede mõõtmised, tähtede ja planeetide fotomeetria on olnud vaatlusaladeks otseselt ja fotograafiliselt.

Meteooride uurimise alal on ta üldtuntud autoritest. Tuntud spetsialist on ta ka planeetide osas. Ta on loonud Veenuse atmosfääri mudeli, mis sealseid kõrgeid atmosfääre seletab alalise toimutormiga planeetide pinnal.

Ta ennustas, et Mars on kaetud kraateritega, kuigi üldiselt arvati, et seal leidub kanaleid. Õpiku setsukoht leidis kinnitust, kui Ühendriikide "Mariner 4" 1965. aastal pildistas Marsi pinda.

Laialdast tunnustust on leidnud ta tööd stellaarstatistika ja astrofüsika alal. Tihti tsiteeritakse selle ala kirjanduses tema 1924. aastal ilmunud kaksiktähtede statistilist uurimust. Tuntud on ta ulatuslikud tööd tähtede heleduste statistika kohta. Murrangulise tähtsusega on ta 1922. aastal ilmunud töö Andromeeda udukogu kauguse kohta.

Eestis ilmus temalt eriraamatuna "Päike uuemate uurimuste valgusel". See ilmus ka vene keeles. New Yorgis ilmus temalt 1960. aastal "The Oscillating Universe" mis käsitleb maailma kui tervikut.

Ühendriikide Teaduste Akadeemia austas E. Öpikut Lawrence Smithi kuldmedali annetamisega 1960. aastal. Väljapaistvate teenete eest anti talle kuldmedal ka saksa täheteadlase Johannes Kepleri 400. sünnipäeva puhul. Tal on medal ka American Meteorical Society poolt.

Ajalehe piiratud ruum ei võimalda põgusagi ülevaate andmist tema väga laialdasest tegevusest ja silma paistvatest saavutustest. The Irish Astronomical Journali erinumbris, mis ilmus ta 75. sünnipäeva tähistamiseks, on ära toodud ta teaduslike publikatsioonide õige pikk nimekiri. Erinumbris leidub ka ülevaade Ernst Öpiku kui klaverikunstniku ja helilooja tegevusest. Ülevaade lõpeb sõnadega: Müts maha helilooja E. Öpiku ees!

Meie, eestlased oleme uhked, et meie hulgast on võrsunud maailmakuulsus. Õnnitledes teda ta suure tähtpäeva puhul tunneme headmeelt teadmisest, et ta imetlusväärne elujõud lubab tal jätkata viljakat tegevust.

P.K.

Prof. Ernst Öpik, kes nüüd sai 80-aastaseks Põhja-Iirimaal Belfasti lähedal asuvas Armaghi observatooriumis, sai a. 1972 rahvusvahelise Kepleri-medali. Pildil teadlane (paremal) medalit vastu võtmas prof. Singerilt Marylandi ülikoolis.

Raamatukuu kultuuriõhtu

Eesti Kultuuri Koondise korraldusel toimub pühapäeval, 11. novembril kell 17.00 Eesti Majas, Wallingatan 24 — I, raamatukuu avamine ja kultuuriõhtu.

Sõnalises osas esinevad Helmi Eller, Heljo Mängel, Karin Saarsen, L. Laid, K. Lepik, A. Mälk, A. Mägi ja K. Ristikivi.

Soololaule esitavad Lehti Aug ja Senta Möök, klaveril Harri Kiisk.

Õhtu toimub Eesti Maja magavates piduruumides, kusjuures soovijaile serveeritakse kohvi.

Briti uus aatom-jahilennuk

LONDON (EPL) — Briti õhukaitsejõud täienesid uue "Jaguar"-tüüpi sõõstlahinglennukiga, mis kannab erirelvastusena aatomirakette.

Kaitseministri abi seletas, et uued lennukid viiakse piirkondadesse, kus strateegiline olukord seda põhjendab. Briti õhujõudude efektiivsus on tõusnud sellega 10 protsendi võrra, ütlevad asjatundjad. (KP).

METSAKODU

Stockholmi laulumeeste külakosti Norrköpingis

Laupäev, 20. oktoober kujunes Norrköpingi eestlastele kauaks meeldejääväks kultuuriliseks suursündmuseks: Stockholmi Eesti Meeskoor külastas üle pika, pika aja Norrköpingit, andes siin oma arvult 94. kontserdi Folkets Husi saalis. Viimati oli see — meie võimekas helivägi — Norrköpingis üle kaheksa aasta tagasi, 1965. aastal. Seepärast oli loomulik, et koori nüüdne küllatulek pani liikuma ootusäreva Norrköpingi eestlaste pere.

Külaliste saabudes — tund enne kontserti — üles kohaliku segakoori vaem J. Allas laulumeestele südamliku teretulemast, mida saatis segakoori tervitushüüd helides. Tervituse kviteeris meeskoori esimees M. Gering.

Samas hakkas saabuma ka kontserdipublik, tuli ja tuli — rahvavoolul ei palstnud lõppu olevat. Kontsertsaal täitus publikust lõhkemiseni. Nii osavõturohket sündmust ei ole kaua, kaua Norrköpingis olnud.

Koori kontsertlavale ilmumine võeti vastu otse marulise aplausiga, mis kohe lõi sooja kontakti lava ja saali vahel, süvenedes ikka enam ja enam kontserdi käigus.

Kontserdi avatakti — koori moto: "Sinule alati kodumaa, kostku vabade meeste laul" — elas saalitäis kontserdikülalisi kaasa püsti seistes.

Avalauluks oli Juhan Simmi populaarne "Mulgimaa," milles baritonirühma igatsev-Meloodilist soolo osa "Ja üte aindsa mõttege. . ." sekundeeris hästi tasakaalustatud teiste häälerühmade diskreetne saade. järgnevalt esitas koor Tuudur Vettiku kolm laulu: "Merellä on sinine," "Krüsanteem" ja Vettikule omase meisterlikkusega rahvalaule ainel humoristilikult kirjutatud kaanoni "Kalle, Malle ja kuri koeramuri", millised kõik esitati sobivas tõlgitsuses.

Nende laulude sarjaga avaldas koor oma austust ja lugupidamist vanale koorikomponistile ja tulihingelisele kooride- ning laulupidude üldjuhile, kes tänavu kodumaal tähistas oma 75.a. sünnipäeva.

Kava esimese osa lõpetas koor Eduard Tubina kahe lauluga: "Õhtulaul" ja "Sõmeralt Sõrmikule." Kuigi esimene neist esitati laulumeeste poolt tundeehtsalt, jäi siiski tunne, et "õhtuvaikus tasa vuliseva ojaga" kajastub ehk meeleolukamalt nais-või segakoori esituses. "Sõmeralt Sõrmikule" esitati hoogsalt ja bravuurselt ning tuli kordamisele.

Kava teine osa algas Leo Virkhausi kandaadi "Minu kodu" lõpukooriga, milles soolosa tunnustusväärselt ja kindlat esitas Andres Kokk-Grosenius. Klaveriparti sooritas Hilma Nerep-Mossin kindlalt ja heas sobimuses kooriga. See Virkhausi poolt tugevakäeliselt ja tihedalt kirjutatud pala võeti kuulajaskonna poolt vastu tormiliste kiiduavaldustega ja tuli korrata.

Järgnevalt esitas koor A. Ratassepa "Eesti mullad," Hüpassaare helivõluri Mart Saare "Sööt" ja Jaan Koha "Vihmasabin." Kuigi koor need ette kandis suure sisseelamise ja hea kordaminekuga, kutsusid need kuulajaskonnas esile mitmesuguseid tundeid. Mispärast!? Jaa — kaks pala — "Eesti mullad" ja "Vihmasabin" olid uudisloomingud nooremapõlve eesti helimeistrellt ja kirjutatud moodsas helikeeles, samuti on omapärase harmooniaga Saare "Sööt". Harvade eesti kooride kontsertide tõttu ei ole publik (lalemas mõttes) saanud ega jõudnud kontakti pidada moodsa helikeelega kooriloomingus ja sellest ka tingitud publiku "kahevahel olek."

Aga laulukoorid on ju peale kõige muu ka meie muusikalise maitse arendajad ja uusloomingu tutvustajad ning nad peavadki olema "mõni samm kuulajast ees." Peame soojalt tervitama meeskoori kavatoimkonda eesotsas koorijuhiga, et nad ei ole tagasipõrganud nende laulude kontserdi kavasse sisselülitamisest, vaid julgelt sammuvad laulukultuuri edasiviival teel.

Vahemärkena võiks mainida, et ligemale poolsada aastat tagasi murdsid laulukoorid teed kontsertlavadele meie rahvusliku helilooming pioneeridele Saarele, Kreegile j.t — ka siis leidus "kahevahel olemist." Käesoleval korral võiks ehk kõne alla tulla nende laulude platseerimise küsimus kontserdi kavas: kas ei oleks otstarbekam olnud 1 eid laule eraldi paigutada teiste — juba omaseks-saanud — laulude vahele. Nende ühes sarjas esitamise tõttu tundus tõest, et meie vähese kuulamispraktikaga konsertpublikum ei jõudnud seda annust korraga "ära seedida"

Kontserdi lõpuosas esitas koor bravuurselt lõbusallmelised: R. Ritsingu setuainelise ja- keelse "Oh, esä korgöh ülevähʺ ning Soome helilooja A. Törnuddi "Kitkat Kitkat-katkat," millised mõlemad tulid korrata. Kontsert lõpetati E. Griegi võimsa kantaadiga "Uus isamaa," kus sooloosa ilmekalt ja jõuliselt laulis Sigfrid Loor, kuna klaveriosa oli jälle Hilma Nerep-Mossini kindlais kätes. Lõpuvatsloonid olid koorile suured ja ta ei pääsenud lisapalade andmisest, Neid anti kolm: Vettiku "Kuu", lõbus "Uhti, uhti uhkestiʺ ja traditsiooniline "Hakkame, mehed, minema". Kuna koori ikkagi veel ei lastud lavalt lahkuda, siis tänas koor helides publikut Priit Ardna poolt koorile meisterlikult kirjutatud tänulauluga "me täname". Norrköpingiaste tänu helides toodud kõrgeväärtusliku külakosti eest avaldus liilede näol koorile, koorijuhile, solistidele ja pianistile.

Koori ligi 50-meheline koosseis oli häälerühmadelt enamvähem tasakaalus, võinuks ehk kurta esimeste tenorite nappust, kuid see on ju aegadest-aegadeni meeskooride valulapseks. Koor on niigi jõuliseks ja esindusliikuks meeslaulu viljelejaks meie asukohamaal ja koorijuht Lembit Leetmaa väärib tõsist tunnustust ja tänu, et ta on suutnud selle suure "instrumendi" allutada oma tahtele ja ära kasutada kõiki ressursse, mida see instrument on võimeline andma. See ilmnes nii laulude tõlgitsemises, dünaamikas, intonatsiooni puhtuses kui ka diktsioonis. Koor jälgis tõpselt juhatajat, kelle löök on selge ja vaba efektitsemistest. Kuna enamik esitatud lauludest kuulus dünaamiliselt keskmisest ülespoole, siis oli kooril võimalus näidata meeskoorile omast jõulisust, mida koorijuht oskuslikult ära kasutas.

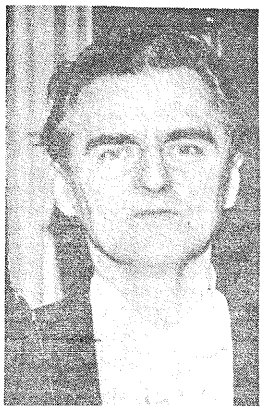
Samas võisime ka tõdeda paarikolme laulu juures (Krüsanteem, Sööt ja osalt ka Õhtulaul), et koor on kodus ka lüürilises pehmuses. Veel peab mainima koori õnnelikku olukorda, et ta kocsseisu kuuluvad sarnased tüsedad koorisolistid nagu eelnimetatud Kokk-Grosenius, Loor ja mitmed teised. Samuti peab alla kriipsutama klaverikunstnik Hilma Nerep-Mossini tihedat koostööd meeskooriga, mille tulemuseks on ülimalt nauditav koori ja saatemuusika sujuvus ja tasakaalukus.

Kunstiliselt ja ka majandusliikult hästiõnnestunud kontserdi tagatipuks oli EEsti Kodus kohaliku segakoori ja Eesti Kodu poolt korraldatud külalistele kohvilaud, kus külalisi EEsti Kodu juhatuse nimel tervitas Kodu esimees. J. Allas. Meeskoori esimees M. Gering tänusõnavõtuga seoses ulatas nii segakoorile kui ka E. Kodule meeskoori heliplaadid, tähendades humoristlikult (väga tõsise näoga), et norrköpinglastel oleks võimalus kuri koori järgmise külastuseni kuulata nende laulu heliplaadilt ning lubas järgmisel külastusel kaasa tuua uue plaadi uue kavaga.

Seoses koosviibimisega väärib märkimist, et selpuhul oli Norrköpingis esindatud enamik rootsieestlaste laulukooride juhtivaid tegelasi (välja arvatud Göteborg). Kohal olid rõhuv enamus lauljate keskorganisatsiooni Eesti Lauljaskond Rootsis juhatuse liikmeid eesotsas esimehe Joh. Kantiga, külaliskoori juhtkond ja ka Stokholmi Eesti Naiskoori koorijuht Hilma Nerep-Mossin (käesoleva kontserdi kaasesineja) koos Naiskoori esinaise Muusa Eriessoniga ning kohaliku segakoori juhtkond — ühe sõnaga — eesti laulukooride "parlament." Ja eks siis sõelutud ka väljaspool ametliku koosoleku raami eesti koorilaulu tuleviku väljavaateid, koostöö võimalusi, ühisüritusi, jne. Tujukõllane koosviibimine, kus hoogsalt kõlasid meeskori "köstri" Lembit Pürge dirigeerimisel nii koori kui ka ühislaulud, kestis hiliste õhtutundideni, mil koor ühes kaasasolnud külalistega alustas tagasisõitu Stockholmi.

Oli kaunis, elamusrikas ja sütitav kontsert ja selle jätk-kogu-viibimise näol Eesti Kodus — kõigile.

Joh. Äro

Lembit Leetmaa, SEM dirigent

Baltic. . .

Algus lk. 1

tega, võib tihti näha Eesti nime rootsi ajalehtede spordiveergudel. Enne Tallinna saabumist pidasid rootslased ühe korvpallimaavõistluse soomlastega Helsingis, kusjuures teadeteagentuur märkis kohtuniku Ants Käbi kodumaaks tavakohase N. Liidu asemel "ekslikult" Eesti, põhjuseks ilmsesti eelseisev Baltic Cup.

Minister . . .

Algus lk. 1

vides "rahulikumat" perioodi väliskontaktides, millistest USA-kontakt on enim kannatanud senises poliitikas.

Selgunud ei ole veel, kes saab kaitseministriks. Senise siseminister Eric Holmqvisti kui ka kaitseministeeriumi riigisekretäri Andres Thunborgi nimesid. Kuna Wickmani riigipanga juhatajaks nimetamisele eelneb tema valimine riigipanga nõukogu liikmeks, siis toimub tema lahkumine valitsusest otsekohe juba teisipäeval vastava valimisega, misjärele peaminister ise vahepeal täidab väliministri kohuseid kuni järglase nimetamiseni.

Valitsuses on oodata veel tervet rida teisi uuendusi.

SIIT ja SEALT

Barbro Anita ja Arno Jaanimägile kes alaliselt elavad Keenias Aafrikas, sündis poeg, kelle ristis praost Jaak Taul Londonis Jonas-Peter-Augustiks. Lapse ema on rootslanna Stockholmist. Arno Jaanimägi töötab Keenias ehituste alal.

Tiiu Siim ja Bo Ture Jerkeman on laulatatud Stockholmi Eesti ev. lut. koguduses.

Harald Ilme ja Ingrid Jürisoo laulatati Stockholmi eesti ev. lut. koguduses.

KIRIKLIKE teateid

EEL KIRIK

STOCKHOLM : Peapiiskoplik kog. Peajumalat. 4/11 kell 14 Jakobi kirikus. Kog. õp., orelil H. Kiisk. Lauluraamtud, Armulaud. Jumalat. ristitakse kaks last.

STOCKHOLM: Uppenbarelse kirik HÄgersten, kog. õhtu 4/11 kell 17, küsimustele vastamise õhtu. Kaastegevad: Allan Lauri noored.

ALINGSÅS: Pühakute püha jumalat. Maakirikus 4/11 kell 14.30, õp. K. Kool, orelil P G Strömberg. Laululehed.

BORÅS: Usupuhastusepüha jumalat. Carolis 4/11 kell 15, õp. Kodres, lauluraamatud.

GÖTEBORG: EELK Gbg-Lõ-Rootsi kog. pühakute püha jumalat. Kristiines 3/11 kell 14, õp. Kool, orelil P G Strömberg, laululehed.

SOOME ORTODOKSKIRIK

ESKILSTUNA: Õhtuteenistus 3/11 kell 17, S:t Anna ortodokses kabelis, Haleniigat. 1, ning liturgia 4/11 kell 10 samas kohas. Teenib ülempr. Juhkam.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Eesti Maja Wallingatan 34, 2/11 kell 18.00, valmulik lauluõhtu. Soolo-, kvartett-, naiskoori- ja segakoorilaule. Lühikõne: Allan Laur.

STOCKHOLM: Eesti Nelipühi Kirik, Brålallagat. 11, Jumalat. 3/11 kell 11, lauluettekanded. Pühapäev 4/11 kell 10, pühapäevakool. Kell 11 jumalat. Allan Laur. Koori ja noortelaule. Teisip. 6/11 kell 19, palve ja piiblitund.

GÖTEBORG: Blå Bandet, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 4/11 kell 11, V. Kubja. Parkg. 11 KFUK—KFUM palvet. 7/11 kell 13.

HALMSTAD: Bapt.-Kirik Karl XI vägen 49, jumalat. 3/11 kell 16, V. Kubja.

NORRKÖPINNG: Tabernaakel, Kungsgatan 26, jumalat. 4/11 kell 13, H. Viikholm jt. Betania, Bråddgatan 54, palvetund 3/11 kell 17. Kõnet ja laulu heliiindilt.

UPPSALA: Nelipühi Kirik, St. Petersgatan 9, jumalat. 3/11 kell 16, Allan Laur. Laule Lauri Noortelt.

USA-Vene . . .

Algus lk. 1

kikandjae toomist Vaiksest ookeanist India ookeani ja sellega lÄhis-Lähis-Idale lähemale, kus USA mereväeüksused juba aastad teisel pool Suessi, s.o. Vahemeres. Märgiti, et need liikumised on vastuaktsiooniks N. Liidu jatkuvale Vahemerelaevastiku suurendamisele.

Samal ajal lansseeris üks Beiruti araabia ajaleht kuulduse, et USA ja N. Liit on "kokku leppinud" Lähis-Idasse uue Palestiina-riigi asutamiseks ja seda osalt liisrseli käes olevate territooriumide arvel. Küsimuses aga on, kas USA oma hoolealuse arvel selliseid loovutusi kunagi on lubanud.

• Leinateated

Torontos suri 18. oktoobril Gustav Manno, sünd. 16. juulil 1891 harjumaal.

Kanadas suuri 21. oktoobril Jaanus Kahu, sünd. 3. märtsil 1912.

Londonis, Kanadas, suri 20. oktoobril Eve Vildt.

Torontos suri Emma. Lina Weitbach.

---

†

Vaikselt lahkus meist igavesele unele

Eduard Teekel

Sünd. 10.2. 1897 Hiiumal

Surn. 24.10.1973 Olofströmis

Leinavad

ABIKAASA
Eestis
POEG PEREKONNAGA
Rootsis
TÕNU PEREKONNAGA
PETER PEREKONNAGA
ELVINE
THU PEREKONNAGA
RIMMA PEREKONNAGA
OSKAR, JAKOB, ELLA

Armast abikaasat

Eduard Avo Kask'e

tema III surma-aastapäeval 6. novembril mälestab sügavas kurbuses

IVE

Mälestus elab, seda ei saa matta, ei tuhka ega mulda peita. Ei, see elab kõikjal igavesti unustamata.

Unustamata elukaaslast

Aleksander Weliste't

mälestab vaikselt Tema kümnendal surma aastapäeval 3. novembril

AINI

Väike küünal sära
ole helge täht
Kuigi rännak viiski
läbi sünge öö.

Hambaarst

L. LIUS

Brommaplani peatuse juures.
Tel. 25 97 52.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

Televisioonipro gramm

TV Lördag

ALLHELGONADAGEN

TELEVISION 1

Finskspråkiga program.

9.30 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.
(Endast på finska).

10.00 Pertsa ja Kilu kipparelna. 2. osa. Ryöstö. Väinö Riikkilän nuorisokirjan mukaan tv:lle sovittanut ja ohjannut Vili Auvinen. Lavastaja Liisa Luotola, kuvaaja Timo Kapanen, leikkaaja Lena Hemming.

Pertsa och Kilu som skeppare. Efter en ungdomsbok av Väinö Riikkilä. TV-bearbetning: Vili Auvinen. Del 2: Rånet.

Personer: Pertsa — Tommi Auvinen, Kilu — Jyrki Thil.
(Textat på svenska)

10.25 Rivimies. 9-osaisen sarjan puoleiden rivimiehistä aloittaa maan suurimman puolueen SDP:n rivimies Yrjö Vuolio, tamperelainen metallimies. Toimittaja Seppo Jokipii.

Man i ledet. En serie i nio delar om våra politiska partier inleds med ett porträtt av Yrjö Vuolio, metallarbetare från Tammerfors och medlem i SPD (Socialdemokraterna).
(Textat på svenska)

10.45 Asteln kaunista kangasta. (Värt). Pihasoittajat esittävät omia sävellyksiään. Toimittaja Esko Leimu.

Gårdsmusikanterna. Färg. Pihasoittajat presenterar egna låtar.
(Textat på svenska)

11.00 Högmässa. Från Vasakyrkan i Göteborg. Predikan av kyrkoherde Erland Frizell.
Vuxenutbildningen:

12.15—12.30 Start 1. Färg. Englanninkielen alkeiskurssi alkuisille. 8. Tea or coffee?

14.45 En francais. Färg. En TV-serie på 13 program för er som vill friska upp era kunskaper i franska. 7. Qui a cassé?

15.00 Sportextra. Färg.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Aktuellt i veckan. Färg. Textat.

18.25 Röda fåglarnas öar. Färg. Jan Lindblad berättar om oljefågeln som anpassat sig till ett liv i evigt mörker.

18.50 Världsförfattare: Jordan Radtjkov. Färg.

19.10 Levande musik. Färg. Sten Broman inför söndagens konsert.

19.30 Den vita stenen, 5. Färg.

20.00 Nya 10 000 kronorsfrågan. Färg. Frågeledare: Nils Erik Baehrendtz. Domare: Per-Erik Lindorm.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 De fem sinnena, 7. Färg. Balanssinnet . . . Det sitter i innerörat, förstås.

Atminstone till en del, säger Claes Wirsén i det sista programmet i TV 1:s serie om våra sinnen.

22.05—23.35 Mord på hotell Excelsior —. tjeckisk deckarhistoria om ett mord på ett lyxhotell och med polismännen från serien Syndare i Prag i huvudrollerna. Färg.

TELEVISION 2

14.55 Månen och släggan. Färg. Ett reportage om en bisarr engelsk familj som lever isolerad i urskogen inte så långt från London.

16.00—17.00 Teatermatiné: Hem till byn av Bengt Bratt. Tolfte och sista avsnittet. Färg.

17.25 TV-nytt, väder.

Från Barnredaktionen:

17.30 Mumlan. Färg.

17.55 Klaras hund — tecknad saga av Kjell Ivan Andersson. Färg.

18.00 Lördags — om sånt man funderar på. Färg.

18.30 Fish, 4. Färg. Engelsk äventyrsserie. Fish har rymt för att få behålla sin hund Floss. Han gömmer sig i en övergiven stuga i skogen.

19.00 På äldre dar. Färg. Information och förströelse för vuxet folk.

19.30 Rapport, väder, sport.

20.00 En ny bok. Torgny Lindgren: Övriga frågor. Färg. Jag har försökt att skriva en liten roman om främlingsskap och handlingsförlamning, skriver Torgny Lindgren om sin bok Övriga frågor. Han intervjuas av Monica Ahlborg.

20.10 Herrskap och tjänstefolk. Färg. Medlemmar i ett hushåll i London strax efter sekelskiftet.

21.00 Santiago de Chile — våldtagen stad. Färg. Ett reportage om situationen i dag i Chiles huvudstad.

21.45 Lördagsnöjet: Lill show. Färg. Fjärde och sista underhållningen med Lill Lindfors. I kväll har hon Anna Sundquist och Olof Lundström som gäster.

22.45 TV-nytt, väder.

22.50—23.55 TV 2-teatern: Bumbarasj efter motiv ur berättelser av Arkadij Gajdar. Del 1. Färg.

Historien om Bumbarasj, en rysk släkting till den tappre soldaten Svejk, utspelas i första världskrigets och revolutionsårens Ryssland 1918—1921.

Filmen är en modern tragikomisk antikrigsfars.

TV Söndag

Vuxenutbildningen:

9.45 Ut med språket: 3. Att vara konsument.

Finskspråkiga program: **10.00 Uutisviikko.**

Nyhetsveckan.
(Endast på finska)

10.25—11.00 Pelipyörre — uhkapeli. Tiedätkö, että uhkapeliä on harjoitettu jo vuosituhansia? Pelaaminen on ihmisessä syvällä.

Spelpassion — reportage om spel. Visste du att det har spelats hasard i årtusenden? Spelpassionen är djupt förankrad i människan.
(Textat på svenska)

16.35 Arvingarna, 8. Färg.

17.25 De fem sinnena. Färg. Balanssinnet . . . Det sitter i innerörat, förstås. Atminstone till en del, säger Claes Wirsén i det sista programmet i TV 1:s serie om våra sinnen.
(Textat)

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Jesu liv i konsten. Färg. Ett besök på Nationalmuseum i Stockholm med biskop Ingmar Ström och elever från Stockholms musikklasser.

18.35 Moment: Lyrikpatrullen rycker ut! Från Moment-redaktionen om ett resande poetsällskap på uppdrag i Alingsås.

19.00 Häng med — jorden runt! Färg. Veckofinal i Ettans aktuella frågetävling. I kväll står den femte jorden-runt-resan på spel. Programledare: Johan Sandström.

19.30 Levande musik. Färg. Från Albert Hall i London en promenadkonsert med Concertgebouworkestern från Amsterdam. Under ledning av Bernard Haitink spelar orkestern Dvoraks Symfoni nr 9. Från Nya Världen.

20.15 Ivar Kreuger och kapitalet, 4. I sista programmet följs steg för steg Ivar Kreuger under några veckor i februari och mars 1932, då alla krafter verkar mot honom och obönhörligt för fram mot slutet. 4. Död och förintelse. Manus och produktion: Göran Littke. Forskning och fakta: Lennart Sturesson. Regi: Hans Abramson.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—22.05 Sportspegeln.

TELEVISION 2

19.05 Stäm gitarren. Färg. För de uttare som följer nybörjarkursen.

10.10 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. 7. Färg.
Förskoleprogram:

10.30 Om — nära till och långt ifrån. Jörgen i Norrland har lång väg till affären och lekskolan. Camilla i Sundbyberg behöver bara gå en liten bit för att handla.

11.00—11.10 Start 1. Färg. Engelsk nybörjarkurs för vuxna. 8. Tea or coffee?

13.00 Tennis. Färg. Direktsändning från Stockholm Open i Kungliga Hallen i Stockholm.

16.00 Strindberg i TV 2: Jag har ledsnat på att sitta och gissa hur världen ser ut. Färg.

16.50 Sju röda stunder . . . Färg. Leif Segerstam, tonsättare, dirigent, presenteras med sin egen komposition Sju Röda Stunder, till texter av Viola Renvall och Gunnar Björling. Taru Valjakka sjunger.

17.25 TV-nytt, väder.

Från barnredaktionen:

17.30 Manfred. Färg. Tecknad serie från Irland om en gräshoppa och hans vänner.

17.40 Tecknad film från Norden. Färg. 3. Från Norge: Varför skall alla kunna hoppa lika högt?

18.00 I Faraos Egypten, 4. Färg. Engelsk serie om forntiden Egypten. Hans Furuhagen berättar.

18.30 Pelle Jansson. Färg. Familjeserie av Curt Strömblad och Hans Peterson om en Jämtlandspojke och hans föräldrar som flyttar till Göteborg.

19.00 Opopoppa Special: Gallagher & Lyle. Färg. Inspelat den 10 juli på Sollidenscenen på Skansen direkt eter den ordinarie Opopoppa-inspelningens slut.

19.30 Rapport, väder, sport.

20.10 Nygammalt. Färg. Bosse Larsson med Bröderna Lindqvist och gäster.

21.00 Vetenskapens värld. Färg. Handlar denna gång om parapsykologi, mest om den s k Kirlian-effekten: allt dött och levande omges av strålning, hävdar parapsykologerna. Denna strålning kan fotograferas med en speciell teknik. Programledare: Bo G. Erikson.

21.45 TV 2-teatern: Bumbarasj. Färg. Efter motiv ur berättelser av Arkadij Gajdar. Del 2.

22.50—22.55 TV-nytt, väder.

TV Måndag

Skol-TV:

8.30—8.50 Förnuft och känsla. 2. Spektakel. Gymnasiet.

9.00—9.15 Se, uppleva, värdera. 1. Bläddrabildbludder. Lågstadiet.

9.20 Lärarprogram: Laborativ matematik. 2. Multiplikation och division. Lågstadiet och mellanstadiet.

9.45—10.00 Matematrix, åk 1. 7. Trollen leker affär. Lågstadiet.

10.10—10.25 TV och radio i gruppstudier.

11.00—11.20 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.

12.45—13.05 Efter gymnasieskolan. Fritt val?
Skol-TV:

13.35—13.55 Vid Medelhavet. Färg. 2. Landskapsruin. Mellanstadiet.

14.00—14.20 Appell och dokument. 1. Agiterande dikt. Gymnasiet.

14.30—14.55 Lärarprogram: Laborativ matematik. 2. Multiplikation och division. Lågstadiet och mellanstadiet.

16.30—ca 16.45 Halvfem med Hasse Hare, Mysti och Nalle Topp. Färg.

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Elefantpojken. Färg. 9. Huvudvittnet.
Därefter Häng meds tittarfråga. Färg.

18.25 Barberaren i Sevilla. Färg.

20.50 Häng med! Färg. Kvalificeringsomgång. Johan Sandström.

21.00 Aktuellt, väder.

21.30 TV-nytt.

21.35—23.05 Pejling. Färg.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.

17.30 Jonsson & Söner. Färg. Del 1. Tubatesten. Dockfilm av Gisela Frisén och Per Ekholm.

17.40 ca Hur valen fick sitt trånga svalg. Färg. Tecknad film efter en berättelse av Rudyard Kipling.

18.00—18.30 Insändaren. Textat.

19.00 Anslagstavlan. Färg.

19.05 Hästvännerna. 5. Sylvains "seger".

19.20 Riksblandning.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Backspegeln. Färg. Eric Forsgren tittar tio år tillbaka.

20.35 Minns du den sången? Färg.

21.00 Den värld jag mött. Färg.

21.30 Gråt inte över grekerna. Färg.

22.05 TV-nytt och väder.

22.10 Sportnytt.

TV Tisdag

Skol-TV:

8.30—8.55 Idéhistoria. Gymnasiet.

9.00 Barnkunskap: Förskoleåren. 3. Jock 6 år. Gymnasiet.

9.20 Lärarprogram: Laborativ matematik.

9.45—10.00 Matematik: Statistik, åk 2. Lågstadiet.

10.10—10.25 Se, uppleva, värdera.
Förskoleprogram:

10.30—10.45 Om — pojken med det stora håret.

11.00—11.10 Start 1. Färg. Engelsk nybörjarkurs för vuxna.
Skol-TV:

12.00 Klotet 6. Färg. Lågstadiet.

12.20—12.40 I Latinamerika.

13.35—13.55 Fortplantning» ärftlighet och utveckling.
Förskoleprogram:

14.30—14.45 Om — pojken med det stora håret.

16.30—16.45 Halvfem — dock-musical med Staffan Westerberg och Monica Nielsen. Färg.

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt, väder.

18.05 Hajk. Färg. Vi svarar på frågor som du ställt. Bengt Alsterlind.

18.30 Sveriges magasin. Färg.

19.30 Sitta i samma båt. 1. Stress och tristess. Färg.

20.20 Dimman lättar. En huvudlös underhållning.

20.50 Häng med! Färg.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Paul Temple. Färg. Engelsk deckare i sex delar av Francis Durbridge.

22.25—22.40 En francais. Färg. 8. A louer.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt och väder.

17.30 Jonsson & söner. Färg. Del 2. Planket.

17.40 ca Musen Valter. Färg.

18.00 Start 1. Färg. 9. No, thank you!

18.10—18.30 Spela gitarr med Uffe och Tabbe. Färg.

18.55 Puttes tips. Färg.

19.05 Hästvännerna. 6. Stallet växer.

19.20 Riksblandning.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Vi hemslavinnor. Svensk långfilm från 1942. Regi: Schamyl Bauman.

21.30 Dokument utifrån. Färg.

22.10 TV-nytt och väder.

22.15 Sportnytt.

TV Onsdag

Skol-TV:

9.00 Förnuft och känsla. 2. Spektakel. Gymnasiet.

9.20 Lärarprogram: Laborativ matematik.

9.45—10.05 Klotet 6. Färg. Lågstadiet.

12.45 Lärarprogram: Laborativ matematik.

13.10—13.30 Bostads- och miljökunskap.

13.35—14.05 Matinéteater: Rollspel av Ulla Rodhe i samarbete med Bruksteatern. Färg.

16.30—ca 16.45 Halvfem med herr Kubb. Färg.

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt och väder.

18.05 Spännande sommar. Färg.

18.30 Sveriges magasin. Färg.

19.30 Sjung med Egon!

19.50 Hundertwassers regndag — konstfilm av Peter Schamoni om den österrikiske målaren F. Hundertwasser. Färg.

20.30 Sitta i samma båt. Färg. 2. Sjöman — ett framtidsjobb?

20.50 Häng med! Färg.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Aktuellt special. Färg.

22.05—23.45 Ljuva jägare. Färg.

TELEVISION 2

10.00—17.00 ca Allmänpolitisk debatt. Färg. Direktsändning från riksdagens allmänpolitiska höstdebatt. Gunnar Palin.

17.25 TV-nytt och väder.

17.30 Jonsson & sönder. Färg. Del 3. Knappen.

17.40 ca Familjen reser bort. Färg. Tecknad film efter en berättelse av Robert Bright.

18.00 Från konsumentredaktionen. Färg. Den idealiske konsumenten skall helst ha gott om tid, god utbildning och god ekonomi.
(Textat)

18.30—18.40 Bitte 3. Färg. 4. Bitte den Knopf ein wenig nach rechts.

19.05 Hästvännerna. 7. Ära och grovgöra.

19.20 Riksblandning. Stort och smått före Rapport.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Det gröna kortet — pjäs av Birger Norman. Färg.

21.15 Maskinmusik. Färg.

21.30 Samhälle till salu? Färg.

22.00 TV-nytt och väder.

22.05 Sportnytt.

TV Torsdag

Skol-TV:

8.30—8.50 Fyra epoker — fyra miljöer. 3. 1600-talet. Gymnasiet.

9.20 Lärarprogram: Laborativ matematik. 2. Multiplikation och division. Lågstadiet och mellanstadiet.

9.45 Appell och dokument. 1. Agiterande dikt. Gymnasiet.

10.10—10.25 Matematrix, åk 1. 7. Trollen leker affär. Lågstadiet.

10.33—10.50 Matematrix, åk 4—6. 3. Hur många? 2. Mellanstadiet.

12.00—12.20 Lärarprogram: Laborativ matematik. 3. Mätningar. Lågstadiet och mellanstadiet.

12.45—13.00 Matematrix: Statistik, åk 2. Lågstadiet.

16.30—16.45 Halvfem. Lina möter en stöddig pappa. Färg. Tecknad saga av Bodil Malmsten.

17.55 Meddelanden.

18.00 TV-nytt och väder.

18.05 Ventilen öppen för allt och alla. Färg.

18.30 Sveriges magasin. Färg.

19.30 Arvingarna. Färg. 9. Stormvarning. Regi: Philip Dudley.

20.20 Insyn: Den hemligthetsfulle vapenhandlaren. Färg.

20.50 Häng med! Färg. Kvalificeringsomgång. Johan Sandström.

21.00 Aktuellt och väder.

21.30 TV-nytt.

21.35 Hur skall det bli med u-hjälpen? Färg. Kenya — ett mottagarland.

22.05—22.35 Så trodde man förr. Färg. 3. De vises sten.
(Textat)

TELEVISION 2

17.00 Förskoleprogram: Om — pojken med det stora håret.

17.25 TV-nytt och väder.

17.30 Jonsson & söner. Färg. Del 4. Samspelet.

17.40 ca Känguru. Tecknad film efter en berättelse av Kathy Braun. Färg.

18.00—18.40 Dokument utifrån. Färg. Internationella reportage.

19.00 Start 1. Övningsprogram 9. Färg.

19.05 Hästvännerna. 8. Som i gamla da'r.

I rollerna: Pascal Dufar, Jean-Pierre Hercé, Raymond Lefevre, Francois Maistre, Edith Garnier m fl.

19.20 Riksblandning.

19.30 Rapport med väder.

20.00 Om barn och vuxna. Färg. Hej, välkommen till mej! I det sista föräldrarprogrammet för hösten visas fredagens förskoleprogram. Dr Gustav Jonsson och barnpsykolog Emma Antonsson kommenterar. Programledare: Boel Wennerberg.
(Textat)

20.20 N P Möller, fastighetsskötare. Färg. Underhållning av Frank Andersson, Jacques Werup och Åke Wihlney. Regi: Håkan Ersgård. "Den felande länken" med Nisse Ahlroth och hunden Calle, Jan Malmsjö, Gunvor Pontén, Ulla Sonesson, Arne Strömgren m fl.

20.50 Det hjälpande hjärtat. Färg. Den franske animationsfilmaren Piotr Kamler låter oss skåda in i den fantastiska tillvaron i gränsområdet mellan det oändligt lilla och det oändligt stora.

21.00 Varför kan ingen bota Takeshi? Färg. En gripande berättelse om en 15-årig japansk pojke, Takeshi Takano. Han lider av den sällsynta, obotliga sjukdomen progressiv muskeldystrofi, som gör att musklerna gradvis upphör att fungera. Läkarna har inget botemedel. Programmet fick förstapriset i dokumentärfilmsklassen vid årets TV-festival i Monte Carlo.

21.50 TV-nytt och väder.

21.55 Sportnytt.